

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra politologie a evropských studií

Libor Škácha

**Izraelská otázka v americké zahraniční politice
v 21. století: Analýza přístupu administrativy
George W. Bushe a Baracka Obamy**

**Israeli Question in American Foreign Policy in the 21th Century:
Analysis of the Positions of George W. Bush and Barack
Obama Administrations**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Delana Mikolášová

Olomouc 2014

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně na základě uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci, dne 30. 4. 2014

.....

PODĚKOVÁNÍ

Rád bych na tomto místě poděkoval Mgr. Delaně Mikolášové za vedení mé bakalářské práce, za její ochotu, trpělivost a četné konzultace při vedení této práce. Chtěl bych také poděkovat mé rodině a přátelům, kteří mi byli značnou oporou po celou dobu mého dosavadního studia.

Obsah

ÚVOD	- 5 -
1 PRVNÍ A DRUHÁ ADMINISTRATIVA GEORGE W. BUSHE.....	- 12 -
1.1 VSTUP DO ÚŘADU A POČÁTEČNÍ FORMA ZAHRANIČNÍ POLITIKY VŮČI IZRAELI .-	12 -
1.2 POSUN K NEOKONZERVATISMU A VOLNÁ RUKA IZRAELE.....	14 -
1.3 CESTOVNÍ MAPA JAKO SNAHA O VÍCESTRANNÉ ŘEŠENÍ KONFLIKTU.....	15 -
1.4 SMRT ARAFATA, ŠARONŮV INFARKT A VOLBY V GAZE.....	17 -
1.5 NÁSTUP OLMERTA A DRUHÁ LIBANONSKÁ VÁLKA	18 -
1.6 KONEC DRUHÉ ADMINISTRATIVY VE ZNAMENÍ MÍROVÝCH JEDNÁNÍ	19 -
2 BARACK OBAMA V ÚŘADU PREZIDENTA USA	- 22 -
2.1 „YES WE CAN“ JAKO SYMBOL NOVÉ POLITIKY	22 -
2.2 PERSONÁLNÍ SLOŽENÍ OBAMOVÝCH ADMINISTRATIV	23 -
2.3 PRVNÍ KROKY OBAMOVA TÝMU	25 -
2.4 DŮLEŽITOST IZRAELSKO-TURECKÝCH VZTAHŮ JAKO ZÁJEM USA.....	27 -
2.5 ROZDÍLNÝ ÚHEL POHLEDU NA UDÁLOSTI TZV. <i>ARABSKÉHO JARA</i>	28 -
2.6 PALESTINSKÁ OTÁZKA A HROZBA Z ÍRÁNU	29 -
2.6.1 OCHABLOST MÍROVÉHO PROCESU A ABBÁSOVA SNAHA V OSN.....	29 -
2.6.2 NÁRŮST AGRESE HAMÁSU, PŘÍMĚŘÍ A OPĚTOVNÉ OZBROJENÉ AKCE	31 -
2.6.3 ÍRÁNSKÝ JADERNÝ PROGRAM A ROZPOR MEZI USA A IZRAELEM.....	32 -
3 AKTUÁLNÍ STAV IZRAELSKO-PALESTINSKÉHO MÍROVÉHO PROCESU	- 36 -
4 KOMPARACE HLAVNÍCH CHARAKTERISTIK AMERICKO-IZRAELSKÝCH VZTAHŮ ZA ADMINISTRATIVY GEORGE W. BUSHE A BARACKA OBAMY.....	- 40 -
ZÁVĚR.....	- 43 -
ABSTRAKT.....	- 46 -
PRAMENY A LITERATURA.....	- 48 -
PRAMENY	48 -
LITERATURA.....	53 -

Úvod

Téma a cíle práce

Oblast dnešního Izraele se se svým dějinným vývojem řadí mezi oblasti s výraznou mírou nestability. Region Blízkého východu byl místem, kde se po druhé světové válce střetávaly národní zájmy jak Spojených států, tak upadajících evropských koloniálních velmocí Velké Británie a Francie. Od vzniku Státu Izrael¹ v roce 1948 se americká zahraniční politika začala aktivně o izraelsko-arabský a následně izraelsko-palestinský konflikt zajímat. Izrael během prvních let studené války spolupracoval především s evropskými státy, zejména s tehdejší Francií či Velkou Británií. Po přelomových událostech z let 1967 a 1973 se Izrael začal orientovat primárně na zahraničně-politickou spolupráci s USA, které začaly hrát v oblasti Blízkého východu zásadní roli. Ozbrojený konflikt v podobě šestidenní, a následně jomkipurské války utužil a posléze definoval moderní americko-izraelské vztahy na nejvyšší vojensko-politické úrovni.

Podstata bilaterální relace mezi USA a Izraelem spočívá v úzké geopolitické a ekonomicko-technologické spolupráci. Po konci studené války a americkém vítězství v konfliktu v Perském zálivu se upevnil vliv USA na státy Blízkého východu. Rostoucího vlivu v regionu se USA během prezidentských administrativ Billa Clintona snažily využít k vyřešení izraelsko-palestinské otázky, kdy zásadním tématem americké zahraniční politiky 90. let byla mírová jednání, jež by definitivně vyřešila dekády trvající blízkovýchodní konflikt. Nenaplnění všech závazků vyplývajících z tzv. Dohod z Osla z roku 1994 a nárůst nedůvěry mezi oběma stranami konfliktu v druhé polovině 90. let, který vyvrcholil vypuknutím druhé intifády v roce 2000, poznamenaly přístup administrativy George W. Bushe ke Státu Izrael. Bushova administrativa byla skeptická v otázce možného úspěchu mírového procesu v situaci, kdy palestinské vedení reprezentoval Jásir Arafat. Bushova zahraniční politika v důsledku událostí z 11. září 2001 ovlivnila politické poměry mezi USA a muslimským světem. Jeho nástupce Barack Obama se tak zaměřil převážně na normalizaci vztahů s islámskými zeměmi Blízkého východu. Obama svou zahraniční politikou také navázal na Clintonovo diplomatické úsilí v oblasti izraelsko-palestinského konfliktu.

¹ David Ben-Gurion byl tehdejším ředitelem Židovské agentury (*Jewish Agency*), která se zabývala sionistickým hnutím v tehdejší Britské mandátní Palestině. Dne 14. 5. 1948 Ben-Gurion deklaroval vznik Státu Izrael a stal se prvním premiérem země. Ještě ten den byl Izrael diplomaticky uznán ze strany USA. Dostupné z: <<http://history.state.gov/milestones/1945-1952/creation-israel>> (28. 3. 2014)

Hlavním důvodem pro výběr tématu byla snaha analyzovat politické postoje dvou posledních amerických prezidentů a jejich konkrétní kroky směrem k Izraeli, zejména v oblasti blízkovýchodního mírového procesu a bezpečnostních politik USA a Izraele. Práce se zároveň zabývá dynamikou současných izraelsko-amerických vztahů s ohledem na vztahy politických elit a jejich konkrétních rozhodnutí.

Základy americko-izraelských vztahů byly položeny především díky historicko-kulturním vazbám, ať již z pohledu na lidsko-právní hodnoty a základní politická práva, ale také především s ohledem na početnou židovskou diasporu žijící v USA. Obyvatelstvo, které je židovského původu nebo se hlásí k židovské víře, čítá pouze něco kolem dvou procent americké společnosti², nicméně historicky patří mezi nevlivnější etnicko-kulturní menšiny, které disponují značným vlivem na veřejné politicko-sociální dění v USA.

Tato práce sleduje následující hypotézu: *Ideologické ukotvení a stranická příslušnost amerického prezidenta mají vliv na jeho zahraniční politiku směrem ke Státu Izrael. Republikánský prezident má tendence chovat se spíše proizraelsky, naproti tomu demokratický prezident má větší tendenci zastávat nezaujaté postoje a při řešení konfliktů být neutrálním arbitrem.* Vzhledem k omezenému rozsahu práce bude hypotéza ověřována na příkladu čtyř posledních administrativ – dvou administrativ George W. Bushe a dvou administrativ Baracka Obamy. V procesu ověřování hypotézy práce využívá také následující dvě výzkumné otázky: Vykazují administrativy George W. Bushe a Baracka Obamy vyšší míru asertivity v problematice blízkovýchodního mírového procesu v prvním, či druhém prezidentském období? Lze spatřit nějakou kontinuitu v americké zahraniční politice v 21. století i přes odlišnou stranickou příslušnost obou prezidentů?

Primárním cílem předkládaného textu je analýza soudobých americko-izraelských vztahů, kdy práce zkoumá první a druhou administrativu George W. Bushe a první a část druhé administrativy Baracka Obamy. V případě Obamova druhého prezidentství je pracováno s neukončeným a stále trvajícím prezidentským mandátem (ke dni 24. 4. 2014) a je tak reflektován aktuální vývoj stanovené problematiky. Sekundárním cílem je poskytnutí uceleného náhledu na situaci týkající se blízkovýchodního mírového procesu a jeho vývoje během posledních dvou amerických prezidentských období. Vzhledem k omezenému rozsahu je práce časově ohraničena především lety 2001–2014, kdy v čele USA stál jak republikánský,

² Židovská populace v současné době čítá zhruba dvě procenta celé americké společnosti. Dostupné z: <<http://www.census.gov/compendia/statab/2012/tables/12s0077.pdf>> (22. 4. 2014)

tak demokratický prezident. Ve stanoveném časovém horizontu si práce klade za cíl zanalyzovat společné a odlišné znaky výše uvedených prezidentských administrativ, přičemž zde nebude opomenut jejich postoj k izraelsko-palestinskému mírovému procesu.

Geografické limity práce jsou stanoveny zahraniční politikou USA směrem k oblasti dnešního Státu Izrael a zapojení USA do blízkovýchodního mírového procesu. Kvůli komplexnosti blízkovýchodní problematiky se text částečně dotýká také dalších důležitých aktérů v regionu. Jedná se především o Egypt a Sýrii, jelikož tyto státy mají společnou hranici s Izraelem a také Írán, poněvadž patří k důležitým geopolitickým hráčům v širším pojetí regionu *Middle East & North Africa*³ (dále jen MENA).

Při transkripci jmen izraelských, palestinských či íránských politiků Ariela Šarona, Benjamina Netanjahu, Mahmúda Abbáse, Hasana Rouháního a dalších, jsou používány české varianty přepisu jmen, tak jak je s nimi pracováno v odborné literatuře a žurnalistickém prostředí, přičemž stejným způsobem jsou uváděny i relevantní politické strany blízkovýchodního regionu.

Struktura práce a použitá metodologie

Bakalářská práce je celkově členěna na čtyři kapitoly. Dvě hlavní kapitoly se věnují jednotlivým prezidentským administrativám v letech 2001–2014. V první z kratších kapitol je popsána současná situace izraelsko-palestinského konfliktu, po které následuje poslední část práce, v níž je provedeno srovnání administrativ na základě zjištěných dat.

Kapitoly týkající se jednotlivých amerických prezidentů jsou koncipovány obdobně, kdy jsou chronologicky zkoumány jak dvě po sobě jdoucí administrativy George W. Bushe, tak dvě následné administrativy Baracka Obamy. Třetí, podstatně kratší kapitola, je věnována současnému stavu blízkovýchodního mírového procesu. Jelikož byla v červenci 2013 obnovena diplomatická jednání zprostředkovaná americkou diplomacií, která by při dodržení dohody měla trvat nejméně do 29. 4. 2014, jedná se o vzhled do aktuálního a neustále se vyvíjejícího tématu.

V první kapitole je analyzováno období, kdy v čele Bílého domu stál George W. Bush, který byl americkým prezidentem v letech 2001–2009. Jeho blízkovýchodní politika byla

³ Termín *Middle East & North Africa* je v anglofonním prostředí používán pro označení oblasti Blízkého/Středního východu, zahrnující i státy Severní Afriky či Perského zálivu. V textu bude použita jeho zkratka v podobě *MENA*. Dostupné z: <<http://www.eia.gov/countries/mena/>> (23. 4. 2014)

ovlivněna jednak jeho náboženským a ideologickým pohledem na svět a bezesporu také teroristickými útoky na New York a Washington z 11. září 2001. Po těchto událostech byla Bushovou administrativou definována tzv. *osa zla*⁴ a americká zahraniční politika se začínala soustřeďovat na boj proti terorismu, což mj. ovlivnilo Bushův pohled na představitele Palestinské samosprávy a na mírový proces jako takový.

Druhá kapitola se věnuje první a druhé administrativě Baracka Obamy. Tato část textu začíná stručným představením myšlenek a postojů, které Obama zastával během své předchozí politické kariéry, a které deklaroval jako hlavní cíle volební kampaně. Dále je zmíněno prostředí, jež ovlivnilo formování jeho názorů, přičemž není opomenuto ani personální složení týmu, který s sebou Barack Obama přivedl do Bílého domu. V této části textu je také ilustrována Obamova snaha napravit americkou reputaci v muslimských zemích, která byla negativně poznamenána válkami v Afghánistánu a Iráku. Druhá kapitola práce se zaměřuje však především na vztahy USA s Izraelem během Obamových administrativ, tedy od ledna 2009 až do současnosti (k 24. 4. 2014).

Předposlední část práce se zaměřuje na aktuální situaci v oblasti palestinsko-izraelských mírových rozhovorů. Ty byly po několikaměsíční odmlce obnoveny v polovině roku 2013, především na nátlak americké strany a z iniciativy ministra zahraničí Johna Kerryho. V červenci 2013 zástupci Izraele i Palestiny souhlasili s devítiměsíční lhůtou, během níž měly probíhat diplomatické schůzky cílené na úspěšné ukončení mírového procesu včetně podpisu finálních mírových smluv. Výsledky jednotlivých schůzek byly dohodnuty jako neveřejné, přičemž jejich obsah mohl zveřejnit pouze ministr Kerry. Mírové rozhovory k tomuto dni (tedy 24. 4. 2014) stále probíhají, jedná se tudíž o nedokončenou fázi blízkovýchodního mírového procesu, kdy zatím nelze předvídat výsledky jednání a jejich případný úspěch či nezdár. Pro Obamovu administrativu jsou jednání důležitá především s ohledem na investované úsilí a politický kapitál. Mimo jiné je třeba připomenout také vidinu politické prestiže, kdy v případě nalezení shody a podpisu mírových smluv mezi zainteresovanými stranami by Obama získal nebývalý politický kredit.

⁴ Bush ve svém projevu ke stavu Unie z roku 2002 definoval státy tvořící tzv. *osu zla*.
<<http://www.defense.gov/news/newsarticle.aspx?id=31166>> (22. 4. 2014)

V posledním úseku textu je na základě zjištěných skutečností provedeno srovnání prezidentských vlád, při kterém je použita komparativní metoda. Jsou zde demonstrovány společné a odlišné znaky obou administrativ s ohledem na relevantní a dostupná data.

V rámci zkoumané problematiky práce využívá empiricko-analytický přístup. Předkládaný text je koncipován jako analýza výše uvedených prezidentských administrativ v jednotlivých časových obdobích, přičemž je využito analytické, deskriptivní a komparativní metody. V práci převládá analytická metoda, jež umožňuje detailně prozkoumat prvky definující a formující zahraniční politiku jednotlivých prezidentů. Deskriptivní metoda má za cíl vykreslit a přiblížit daný metodologický rámec práce a je vhodná k popisu zahraničně-politických vztahů. V závěrečné části je použita komparativní metoda, na níž je založeno definování, jak hlavních rozdílů obou zkoumaných administrativ, tak jejich společných znaků.

Stav zpracování tématu a zhodnocení zdrojů

Problematika čistě americko-izraelských vztahů je v českém akademickém prostředí z velké části opomíjena. Cíleně se zmiňovanému tématu věnuje pouze omezený počet autorů, kteří se zaměřují na izraelskou vnitřní, resp. zahraniční politiku jako takovou; jmenovitě lze uvést Miloše Pojara a Marka Čejku, kteří představují danou tematiku zejména z izraelského pohledu. Naproti tomu oblast samostatné americké zahraniční politiky je v českém odborném prostoru poměrně dobře zmapovaným subjektem mezinárodního dění, zejména pokud je na problematiku pohlíženo pohledem americké diplomacie.

Mezi přední autory, kteří se zabývají současnou americkou zahraniční politikou, patří Kryštof Kozák, který spolu s Jakubem Lepšem a Michalem Thimem spolupracoval na sborníku *Zahraniční politika USA na začátku 21. století*, publikovaném Asociací pro mezinárodní otázky. Jedná se o komplexní analýzu americké zahraniční politiky zahrnující vstupy a výstupy americké diplomacie, proces tvorby zahraniční politiky a následné politické kroky směrem k jednotlivým státům a potažmo celým regionům. Je zde také vykreslena role občanské společnosti v podobě *think-tanků* a jejich vliv na formování zahraniční politiky. Analýzou americké zahraniční politiky se zabývá profesor Pavel Barša v monografii *Hodina impéria: zdroje současné zahraniční politiky USA*, ve které je kvalitně zpracován fenomén křesťanské pravice s neokonzervativci a jejich vliv na formování zahraničních politik.

Bezprostřední přístup nabízí Miloš Pojar, dnes již zesnulý bývalý velvyslanec České republiky v Izraeli, jenž v titulu *Izrael* nabízí ojedinělý pohled na sociopolitické dění viděné optikou dlouholetého diplomata, který žil a působil v Izraeli. M. Pojar pracoval především s osobními poznatky a zkušenostmi získanými při práci v zahraničí. Jednu z nejkompexnějších studií arabsko-izraelské, resp. izraelsko-palestinské problematiky představil Marek Čejka, přední český odborník na region Blízkého východu, kdy v publikaci *Izrael a Palestina: Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu* nabízí unikátní ucelený pohled blízkovýchodní otázky zahrnující analýzu arabsko-židovských vztahů, včetně historického pozadí, které ovlivňovalo dění v oblasti Blízkého východu.

V oblasti zahraničně psaného textu, ať již ve formě časopiseckých příspěvků, analýz *think-thanků* nebo knižních publikací, je potřeba ocenit četnost prací a jejich odbornou kvalitu při zkoumání blízkovýchodní problematiky. Americko-izraelské vztahy patří v žurnalistickém, ale především akademickém a veřejně-společenském prostoru k často zkoumaným tématům. Tato skutečnost jen potvrzuje výjimečnost izraelsko-amerických vztahů (v anglofonních zemích je častokrát používán termín „*special relationship*“⁵).

Z anglosaského prostředí je potřeba vyzdvihnout především Martina S. Indyka, který společně s Michaelem E. O'Hanlonem a Kennethem G. Lieberthalem vydali publikaci *Bending History: Barack Obama's Foreign Policy*. Tento titul je přínosný zejména díky své aktuálnosti, avšak je třeba neopomenout rovněž fakt, že Indyk v současnosti působí jako speciální zmocněnec USA pro izraelsko-palestinský mírový proces, kdy se společně s ministrem Kerryem angažuje ve zprostředkování mírových jednáních. Jedná se tedy o výjimečný náhled do blízkovýchodní problematiky optikou aktuální americké diplomacie. Ucelený pohled na politická a náboženská témata pochází od německého teologa a judaisty, Michaela Kruppa, který ve své monografii *Dějiny státu Izrael*, který nabízí vhled do spletité situace blízkovýchodního prostoru.

S ohledem na zaměření a cíle práce je hlavní část citovaných zdrojů tvořena primárními prameny a literaturou. V případě americké administrativy bylo při tvorbě práce využito dokumentů a vládních prohlášení, kdy jsou analyzovány texty a deklarace vedoucích administrativních úřadů, jmenovitě Bílý dům či jednotlivých vládních ministerstev USA (především ministerstva zahraničí). Hlavní výhodou při práci s vládními zdroji je jejich

⁵ Termín „*special relationship*“ je užíván pro vyjádření nadstandartních vztahů USA-Izraele a USA-Velké Británie (Abu-Eid, Thim in Kozák et al. 2009: 195)

aktuálnost a snadná dostupnost, kdy jsou jednotlivá stanoviska zveřejňována na oficiálních vládních webových stránkách. Jistým rizikem takto získaných informací je jejich spolehlivost. Je potřeba brát v potaz především fakt, že se jedná o zveřejněné postoje aktuální politické reprezentace státu, které mohou být ideologicky zabarvené, přičemž nemusí nestranně a neutrálně reflektovat danou realitu.

V případě izraelských orgánů je tomu obdobně, jako v americkém případě. Analyzovány byly především zveřejněné informace z úřadu izraelského ministerského předsedy, izraelského ministerstva zahraničí a k dokreslení charakteristik jednotlivých vlád a jejich složení je použito oficiálních webových stránek *Knessetu*. Jejich pozitiva a negativa jsou prakticky totožná s těmi americkými, kdy jsou sice díky své aktuálnosti a dostupnosti jedinečnými nosiči informací, avšak může zde existovat riziko, že budou částečně ovlivněny politickou realitou.

K hlubšímu pochopení názorů a postojů jednotlivých politických reprezentantů je využito příspěvků z politických konferencí a akademických platforem, kdy se jedná například o konference pořádané například organizací AIPAC. V oblasti literatury je využito zejména akademických příspěvků z anglosaského prostředí, kdy se jedná především o odborná vědecká periodika či *think-tanky*.

Další prameny a zdroje, ze kterých práce čerpá, jsou uvedeny v sekci Prameny a literatura.

1 První a druhá administrativa George W. Bushe

1.1 Vstup do úřadu a počáteční forma zahraniční politiky vůči Izraeli

Vítězství v prezidentských volbách a vstup George W. Bushe⁶ do Bílého domu, kdy přebíral úřad po svém předchůdci Billu Clintonovi, bylo jedno z nejtěsnějších a nejdramatičtějších vítězství vůbec. Bush již během předvolební kampaně dával najevo, že hodlá změnit směřování americké zahraniční politiky jako takové, ale i způsob jejího utváření a roli výkonné moci a Kongresu (Lepš in Kozák et al. 2009: 65).

Následující kapitola si klade za cíl představit hlavní rysy Bushovy politiky z let 2001–2009, kdy nezapomíná zdůrazňovat historický kontext v podobě tehdejších událostí, které mohly ovlivňovat a formovat zahraniční politiku během Bushova prezidentství a jeho vztah ke Státu Izrael.

S nástupem do úřadu tedy bylo více než pravděpodobné, že v oblasti zahraniční politiky nastane změna, ať již z důvodů politických či ideologických. Na rozdíl od prezidenta Clintona, který se aktivně angažoval ve zprostředkování mírových jednání týkajících se blízkovýchodního konfliktu, jako byl například summit v Camp Davidu⁷ v roce 2000, jeho nástupce zaujal poněkud rezervovanější stanovisko. Bush sice pořádal konference či multilaterální jednání pod patronací Spojených států amerických (dále jen USA), avšak aktivnější činnost v zprostředkování palestinsko-izraelských jednání přichází až v průběhu jeho druhého prezidentského mandátu. Bush se obzvláště v první administrativě vyznačoval poměrně silným izolacionismem a obhajováním USA jako nadřazeného, svobodného a nezávislého jedince (Mahoney 2007: 13). Formování zahraniční politiky, obzvláště k oblasti Blízkého východu, však bylo ovlivněno daleko více faktory, než jen ideologickým, politickým a náboženským přesvědčením Bushe mladšího.

⁶ Prezident George Walker Bush se jako 43. prezident ujal svého úřadu po velmi těsném vítězství nad demokratem Al Gorem, kdy o definitivním výsledku rozhodoval i Ústavní soud. Dostupné z: <<http://www.fec.gov/pubrec/fe2000/elecpop.htm>> a <<http://uselectionatlas.org/INFORMATION/ARTICLES/pe2000timeline.php>>

⁷ Summit v Camp Davidu se konal v červenci 2000. Byla to schůzka pořádaná Billem Clintonem, za účasti Ehuda Baraka jako reprezentanta Izraele, tak prezidenta Jásira Arafáta, jakožto zástupce palestinské strany. Dostupné z: <http://www.merip.org/palestine-israel_primer/camp-david-II-pal-isr-prim.html> (22. 11. 2013)

Bushova zahraniční politika byla tvořena pod vlivem neokonzervativních poradců a spolupracovníků typu Dicka Cheneyho, Donalda Rumsfelda či Paula Wolfowitz⁸. Celkově vzato je potřeba zdůraznit podhoubí křesťanské pravice, ze kterého Bush a jeho spolupracovníci buď pocházeli, nebo jím byli ovlivňováni (Phillips 2004: 213–214). Zprvopočátku se zahraniční politika vyznačovala izolacionalismem, kdy se prezident Bush nesnažil výrazněji zasahovat například do blízkovýchodního mírového procesu a zastával názor, že strany by se měly především dohodnout samy mezi sebou. V průběhu prvních měsíců Bushova prezidentství se jeho okolí a poradci zasazovali o to, aby Bush začal uvažovat i o jiných možnostech, jak vést zahraniční politiku, ať již formou *soft power* nebo *hard power*⁹. Až do září 2001, kdy USA zasáhly teroristické útoky, neokonzervativci neuspěli.

Zlom však přišel během událostí ze dne 11. září 2001. Bushův dosavadní izolacionalismus se pomalu začínal transformovat do politického unilateralismu, větší ochoty k intervenci a vměšování se do mezinárodního dění (Bristol, Kagan citován in Barša 2003: 51). Změna byla do jisté míry rovněž ovlivněna americkým proizraelským veřejným míněním¹⁰. V USA při formování veřejného mínění hrají podstatnou roli *think-tanky* se svými *opinion leadery*. Mezi vlivné a tradiční *think-tanky* lze bezesporu zařadit *American Enterprise Institute*, *Heritage Foundation*, *Washington Institute for Near East Policy* (WINEP) či *Freedom House*¹¹. Dále má také vliv lobby židovských organizací v USA, jakými jsou především *Zionist Organization of America* (ZOA), *American Israel Public Affairs Committee* (AIPAC), *Anti-Defamation League* (ADL) či křesťanská lobby *Christians United for Israel* (CUFI). Během Bushových administrativ svou roli hrála i vláda a postoje premiérů Ariela Šarona¹² a Ehuda Olmerta¹³. Hoder a Suchý k situaci po útocích z 11. září dodávají: „Po 11. září 2001 došlo k proměně rozhodovacího procesu směrem k větší centralizaci a většímu zapojení prezidenta. Pozice ministra zahraničí Powella byla oslabena, a naopak vzrostl vliv viceprezidenta Cheneyho a ministra obrany Rumsfelda“ (Hoder, Suchý 2011: 72). Neokonzervatismus, jak jej

⁸ Dick Cheney byl viceprezident USA během obou prezidentských období George Bushe. Donald Rumsfeld vedl ministerstvo obrany, na kterém Paul D. Wolfowitz působil jako jeho náměstek. (Woodward 2003: 17–18).

⁹ Termíny *soft power* a *hard power* jsou používány v oblasti mezinárodních vztahů. *Soft power* je pojem označující ekonomickou, kulturní a nevojenskou diplomacii. Kdežto *hard power* značí zahraniční politiku s použitím vojenského a silového přístupu. Dostupné z: <<http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdffiles/PUB1059.pdf>> (23. 11. 2013)

¹⁰ Americká veřejnost se dlouhodobě vyznačuje kladným postojem vůči Izraeli. Výzkumy veřejného mínění ukazují pozitivní sympatie směrem k Izraelcům, v porovnání se sympatiemi k Palestincům. Jeden z výzkumů společnosti Gallup, jenž je dostupný z: <<http://www.gallup.com/poll/161387/americans-sympathies-israel-match-time-high.aspx>> (23. 11. 2013)

¹¹ V USA existuje množství *think-tanků*, zaměřujících se na různé sféry veřejného života. Jedná se například o oblasti sociální, ekonomické, politické, mezinárodní či lidskoprávní. Seznam předních *think-tanků* je dostupný z: <<http://think-tanks.findthedata.org/>> (22. 11. 2013)

¹² Ariel Šaron byl izraelským premiérem od 7. 3. 2001 – 4. 5. 2006. Dostupné z: <<http://www.pmo.gov.il/English/History/PastGovernments/Pages/The29thGovernment.aspx>> a <<http://www.pmo.gov.il/English/History/PastGovernments/Pages/30thGovernmentoftheStateofIsrael.aspx>> (23. 11. 2013)

¹³ Ehud Olmert byl izraelským premiérem v době od 4. 5. 2006 – 31. 3. 2009. Dostupné z: <<http://www.pmo.gov.il/English/History/PastGovernments/Pages/The31stGovernment.aspx>> (23. 11. 2013)

známe z USA a zejména z dob Bushovy administrativy po 11. září zastává tvrdé silové a imperialistické postoje¹⁴. Dick Cheney, Paul Wolfowitz a Condoleezza Riceová¹⁵ měli blízko k názorovým postojům lidí typu Irwinga Kristola, Johna P. Hannahha nebo Erica Eldemana. Jejich stanoviska se vyznačovala silně proizraelskými postoji, snahou překreslit mapu Blízkého východu a jasnou podporou izraelské pravicové politické strany Likud (Dean 2004: 103–105).

1.2 Posun k neokonzervatismu a volná ruka Izraele

První prezidentské období Bushe¹⁶ korespondovalo s premiérstvím Šarona¹⁷. Šaronův nástup do úřadu, půl roku po začátku tzv. *druhé intifády*¹⁸, se vyznačoval silovým přístupem k politice vůči Palestincům¹⁹ a otevřenou podporou ze strany Bushe (Bugerová, Ježová 2011: 127).

V reakci na druhou intifádu a v rámci bezpečnostních opatření pro ochranu obyvatelstva, se Izrael rozhodl začít budovat tzv. *bezpečnostní bariéru*²⁰. Takový jednostranný akt nemohl zůstat bez povšimnutí a odpovědi mezinárodního společenství, včetně USA. USA tento unilaterální postup Izraele kritizovaly a k němuž se prezident Bush mj. vyjádřil, že: „*Je velmi těžké rozvíjet důvěru mezi Palestinci a Izraelci, když se mezi nimi na Západním břehu klikatí zed*“ (BBC 2003)²¹.

Dále USA reagovaly vyhodnocením situace a vytvořením tzv. *Mitchellova plánu*²², později také tzv. *Tenetova plánu*²³, avšak ani jedna z iniciativ nebyla uskutečněna. Tento jednostranný akt Izraele byl také projednáván Mezinárodním soudem OSN v Haagu, přičemž

¹⁴ Dean ve svém titulu definuje hlavní cíle a myšlenky silových a imperialistických neokonzervativců. Mezi stěžejní patří: „silná federální vláda, právo na preemptivní úder, neskrýté použití síly k dosažení svého, šíření amerických idejí či privilegium elity jako jediná možná forma vládnutí“ (Dean 2004: 103–104).

¹⁵ Condoleezza Riceová působila za Bushovy administrativy jako ministryně zahraničí. Dostupné z: <<http://2001-2009.state.gov/secretary/>> (22. 10. 2013)

¹⁶ George W. Bush byl ve svém úřadu od 20. 1. 2001 – 20. 1. 2005, resp. až do konce druhého mandátu v roce 2009. Dostupné z: <<http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/president/biography.html>> (22. 4. 2014)

¹⁷ Šaron se stal premiérem Izraele dne 6. 2. 2001, kdy vedl úřad až do mozkové příhody 18. 12. 2005, respektive do 4. 1. 2006. Dostupné z: <<http://www.mideastweb.org/bio-sharon.htm>> (22. 4. 2014)

¹⁸ Druhou intifádou lze označit dlouhodobý zdroj násilí mezi Izraelem a Palestinou. Dostupné z: <<http://special.novinky.cz/izrael/17.html>> (22. 4. 2014)

¹⁹ Šaron při návštěvě USA po útocích 9/11 na adresu teroristických organizací, včetně Hamásu, který mezi ně bezpochyby řadil, dokonce prohlásil: „*Amerika je ve válce proti teroru. My v Izraeli jsme ve válce proti teroru. Je to ta samá válka*“ (Mearsheimer a Walt citován in Beneš 2012: 19). Dostupné z: <http://is.muni.cz/th/363592/fss_b/Bakalarska_prace_-_Josef_Benes.pdf> (21. 10. 2013)

²⁰ Se stavbou bezpečnostní bariéry se začalo na přelomu roku 2001/2002. Z izraelské strany byla definována jako opatření, které zabrání průniku palestinských teroristů na izraelská území. Z pohledu Palestinců se však jednalo o násilný čin, kdy byly „zabrány“ i palestinské obce a de facto připojeny k Izraeli. Pro označení bariéry je palestinskými představiteli používán termín „zed“.

²¹ BBC News a Bushův komentář k izraelské bezpečnostní bariéře. Originální znění: „*It is very difficult to develop confidence between the Palestinians and the Israelis...with a wall snaking through the West Bank*“ Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/3096609.stm> (21. 11. 2013)

²² Mitchellova zpráva, jak je někde uváděna, označila jednání obou stran za nepřiměřené, a chtěla se vrátit ke stavu před intifádou a obnovit jednání (Krupp 2013: 168–169). Hlavním cílem této iniciativy bylo okamžité zastavení násilí páchané oběma stranami, které bylo způsobeno druhou intifádou, myšleno září roku 2000. Dále bylo v plánu obnovení důvěry mezi aktéry a navázat plnohodnotná jednání jako v předchozích rozhovorech. Více k tématu dostupné z: <http://avalon.law.yale.edu/21st_century/mitchell_plan.asp> (23. 11. 2013)

²³ Tenetův plán byl obdobnou koncepcí, jako Michellova zpráva, kdy se díky ní nakrátko podařilo dosáhnout příměří (Tamtéž).

soud dospěl k verdiktu²⁴, že stavba bezpečnostní zdi je ilegální, jelikož odporuje mezinárodnímu právu a Izrael by ji měl zbourat. Bush, který původně stavbu zdi kritizoval, postupem času porozuměl situaci, ve které se Izrael nacházel. Zvláště po 11. září 2001 tedy začal prezident Bush chápat podstatu izraelské doktríny o zajištění vlastní bezpečnosti na svém území, kdy Bush dokonce schválil zneškodnění představitelů teroristických skupin²⁵, které ohrožovaly Izrael (Barnes citován in Vágnerová 2010: 22).

Jako další prohloubení Bushovy nedůvěry směrem k Palestinské národní správě²⁶ (dále jen PA) a jejím představitelům lze považovat incident, kdy izraelské námořnictvo a letectvo na začátku roku 2002 zastavilo a obsadilo loď plující z Iránu pod jménem *Karine-A*²⁷. I když to nebylo nikdy dokázáno, s největší pravděpodobností mířila na území PA. Nakonec se ukázalo, že na lodi bylo převáženo více než padesát tun zbraní a munice (Luft 2002).

To mělo za následek další snížení už tak mizivé důvěryhodnosti Arafata v očích jak Busha, tak rovněž Šarona, kdy takto Jásir Arafát nepřímo podporoval teroristické skupiny operující z území PA. Bush na to reagoval požadavkem, aby si PA zvolila nové vedoucí představitele, kteří by ji mohli plnohodnotně reprezentovat (Pressman 2006: 364–365).

1.3 Cestovní mapa jako snaha o vícestranné řešení konfliktu

Neutichající střety v podobě druhé intifády, neschopnost najít konsensus v zásadních otázkách týkajících se palestinsko-izraelského konfliktu, Arafatova aféra v podobě *Karine-A*. To vše značilo bilaterální nemožnost či neschopnost pohnout se vpřed v blízkovýchodní otázce týkající se izraelsko-palestinského konfliktu. Mezinárodní společenství, v podobě tzv. „kvartetu“²⁸, vytvořilo plán, zpravidla překládán jako *cestovní mapa k míru (Roadmap to Peace)*²⁹, který byl představen jak izraelské, tak palestinské straně. Nesporným pozitivním bodem na této iniciativě

²⁴ Vyjádření Mezinárodního soudu OSN ke stavbě izraelské bezpečnostní zdi. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/haag-izraeli-zbourejte-zed-je-nezakonna-fca/zahranicni.aspx?c=A040709_112639_zahranicni_lkr> (22. 4. 2014)

²⁵ Na seznamu, vedeném ministerstvem zahraničí USA, lze například najít organizace (v anglickém znění: Al-Aqsa Martyrs Brigade, HAMAS (Islamic Resistance Movement), Hizballah. Dostupné z: <<http://www.state.gov/documents/organization/45323.pdf>> (23. 11. 2013)

²⁶ Palestinská národní správa je oficiální termín používaný v českém diplomatickém a akademickém prostředí. V anglosaském prostředí existuje pro PNS označení *Palestinian Authority*, proto bude v textu pracováno se zkratkou PA, značící tento pojem. Dostupné z: <https://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/blizky_vychod/palestina/politika/vnitropoliticka_charakteristika.html> (22. 4. 2014)

²⁷ *Karine-A* byla zastavena v Rudém moři jednotkami IDF, kdy byl zabaven náklad převyšující 50 tun. Na lodi byly nalezeny protitankové střely a rakety typu Kat'uš. Dostupné z: <<http://www.mfa.gov.il/mfa/pressroom/2002/pages/seizing%20of%20the%20palestinian%20weapons%20ship%20karine%20a%20-.aspx>> (22. 4. 2014)

²⁸ Kvartet je mezinárodní společenství zastoupené v podobě následujících aktérů: EU, OSN, USA, Rusko. Dostupné z: <<http://www.cfr.org/middle-east-and-north-africa/middle-east-road-map-peace/p7738#p5>> (22. 4. 2014)

²⁹ Cestovní mapa k míru. Dostupné z: <<http://www.un.org/News/dh/mideast/roadmap122002.pdf>> (24. 4. 2014)

byla forma multilaterálního přístupu (US Department of State 2003). Všechny kroky, tvořící součásti cestovní mapy z roku 2002, byly přijaty oběma stranami izraelsko-palestinského konfliktu, když zde byl uplatněn princip *území za mír*³⁰.

Návrh *cestovní mapy k míru* se skládal ze tří fází, kdy v první části by se jednalo především o zklidnění situace, Palestinci měli zastavit své ozbrojené teroristické akce a začít s budováním základních demokratických institucí pro chod státu. Naproti tomu Izrael by se měl stáhnout z okupovaných území a obě strany měly potvrdit snahu o *two-state solution*³¹. Dále se v přechodném období předpokládalo, že budou PA vytvořeny provizorní státní hranice akceptované oběma stranami. A konečně poslední část počítala s dokončením všech jednání a vytvořením dohody o statusu a ukončení konfliktu (United Nations; Roadmap 2003).

Avšak posléze se ukázalo, že plán není možné uskutečnit. Arafat, který byl předsedou Fatáhu³², nebyl schopen ovládat ani Fatáh, jako svou vlastní organizaci, ani další struktury a organizace působící na palestinských územích. Izrael se naopak nehodlal stáhnout z určitých palestinských území, jak původně plánoval. I když byl plán podporován jak mezinárodním společenstvím, včetně arabských představitelů, tak izraelským veřejným míněním, nakonec však nebyl zcela realizován. Postupem času bylo jasné, že palestinské vedení nemá pod kontrolou teroristické organizace, operující na palestinském území. Také pro Izrael nebylo jednoduché dostát svému závazku a opustit okupovaná území. K situaci americké administrativy Vágnerová dodává: „*Bush se tak musel velmi nedobrovolně vzdát cíle, který si veřejně dal*“ (Vágnerová 2010: 23).

Neustálý konflikt poznamenal jak izraelskou veřejnost, tak politické představitele Izraele. Šaron začínal od konce roku 2003 uvažovat o určité formě stažení z Gazy³³. V soukromé korespondenci mezi Bushem a Šaronem Bush tento krok schválil, označil jej jako

³⁰ Princip území za mír navazuje na dřívější jednání. Spočívá v tom, že Izrael je/bude ochoten se stáhnout z určitých pozic výměnou za garanci, že nebude vyvíjena vojenská aktivita ze strany Palestiny. Dostupné z: <<http://www.project-syndicate.org/commentary/bush-s-road-map-to-failure-in-the-middle-east/czech>> (22. 10. 2013)

³¹ Takzvané dvojstátní řešení bývá v anglofonních textech označováno jako *two-state solution*. Lze jej charakterizovat jako dohodu o vzniku dvou suverénních států, v našem případě Státu Izrael a Palestinského státu, vyznačující se vzájemným respektem a vzájemným uznáním suverenity. Dostupné z: <<http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-3695298,00.html>> (22. 4. 2014)

³² Hamás i Fatáh mají společné své působení na palestinském území. Liší se však v „ideologickém“ ukotvení. J. Arafat byl předsedou Fatáhu, který je v dlouhodobém konfliktu s hnutím Hamás. Hamás, jakožto teroristická organizace uznává islámský fundamentalismus a prvky palestinského nacionalismu. Kdežto Fatáh se postupem času transformoval v Západem uznávaný a pragmaticky jednající politický subjekt. Dostupné z: <http://is.muni.cz/th/219252/fss_b/Hamas_a_Fatah_-_Dve_strany_palestinske_politiky.pdf> (24. 11. 2013)

³³ Úvahy o stažení byly ovlivněny bezpečnostními a ekonomickými možnostmi Izraele, jak chránit místní izraelské osadníky. Pressman k této situaci dodává: „*Viděno většinou Izraelců, Izrael vynakládal disproporčně vysoké lidské, finanční a vojenské zdroje na ochranu židovských osadníků v Gaze*“ (Pressman 2006: 367). Dostupné z: <<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1528-3585.2006.00259.x/pdf>> (24. 11. 2013)

odvážný, ale zároveň přiznal, že si lze jen těžko představit finální podobu hranic, jaká byla v roce 1949³⁴.

1.4 Smrt Arafata, Šaronův infarkt a volby v Gaze

Přelom roku 2004 a 2005 se stal v mnoha směrech klíčovým. V listopadu 2004 zemřel Arafat a jeho nástupcem se v lednu 2005 stal Mahmúd Abbás³⁵. Na území pásma Gazy v té době posílilo radikální islamistické hnutí Hamás, které následně zvítězilo ve volbách konaných v lednu 2006. Od těchto voleb bylo očekáváno, že odstartují jakousi tranzici Gazy směrem k demokratickému uspořádání. Jejich výsledek byl však překvapivý, jelikož nezměnilo *demokratické* seskupení, ale hnutí Hamás, které neuznává existenci Státu Izrael a nachází se na seznamu teroristických organizací jak v USA, tak v EU. Bush v reakci na výsledky voleb prohlásil: „*Mír ustoupil demokracii*“ (Reflex in Taterová 2008: 42). Izrael zpřísnil blokádu pásma Gazy a USA s EU zavedly na novou vládu PA hospodářské sankce³⁶.

Ve volbách konaných v roce 2006 se sice očekával jistý vzestup hnutí Hamás, avšak neočekávalo se úplné vítězství a zisk nadpoloviční většiny pro jeho zástupce³⁷. V roce 2008 vyšlo najevo, že Bush, Riceová a jejich okolí tajně spolupracovali a podporovali ozbrojené síly Fatáhu. Vláda USA měla Fatáhu údajně dodávat finance a zbraně, a tím *de facto* vyprovokovat občanskou válku, kterou s jejich pomocí Fatáh vyhraje. Když se tato aféra dostala na veřejnost, vedlo to ke ztrátě Bushovy důvěryhodnosti v mezinárodním měřítku, a také ke znechucení arabských zemí³⁸.

S novým představitelem PA Abbásem - a jako symbol „nového začátku“ - Izrael zahájil další kolo mírových jednání, uskutečněných v egyptském Šarm el-Šajchu, a dále nechal propustit 500 palestinských vězňů (Krupp 2013: 174–175). Šaronův plán tak do jisté míry

³⁴ Prezident Bush se v soukromé korespondenci s Arielem Šaronem vyjádřil, že oceňuje izraelské přijetí plánu, dále také postupné stažení z Gazy a potvrdil Izraeli právo bránit se proti teroristickým akcím. Úplné a originální znění korespondence nabízí *United States Institut for Peace*. Dostupné z: <http://www.usip.org/sites/default/files/Peace%20Puzzle/15_Exchange%20of%20Letters%20Between%20President%20Bush%20and%20Prime%20Minister%20Sharon.pdf> (21. 10. 2013)

³⁵ Mahmúd Abbás je prezident PA od doby, kdy nahradil Jásir Arafát. Dostupné z: <<http://www.haaretz.com/misc/tags/Mahmoud%20Abbas-1.477128>> (22. 10. 2013)

³⁶ Obchodní embargo bylo na PA uvaleno v březnu 2006, když se Hamás dostal k moci. Dostupné z: <<http://www.haaretz.com/news/u-s-eu-lift-economic-embargo-on-new-palestinian-government-1.223372>> (23. 11. 2013)

³⁷ Hamás získal 74 z celkových 132 mandátů, Fatáh skončil druhý, se ziskem 45 mandátů. Bližší informace jsou dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/4654306.stm> nebo také <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/4549650.stm>> (21. 11. 2013)

³⁸ David Rose publikoval svůj článek v magazínu *Vanity Fair*, kde popisuje, jak měla administrativa George Bushe spolupracovat s Fatáhem. Dostupné z: <<http://www.vanityfair.com/politics/features/2008/04/gaza200804>> (24. 11. 2013)

představoval hlavně velkou propagandu Izraele na Západě, která měla západní demokracie přesvědčit o iracionalitě Palestinců, kteří jsou stálou překážkou míru (Vágnerová 2010: 25).

K srpnu 2005 byl tedy dokončen proces kompletního stažení z Gazy iniciovaný Izraelem. Na protest proti stažení z Gazy rezignoval ministr financí Benjamin Netanjahu³⁹, kdy na jeho místo nastoupil Ehud Olmert, později také budoucí premiér (Tamtéž). Již předchozí rozkoly ve straně Likud, které se ještě prohloubily po nesouhlasu části vedení se stažením Izraele z pásma Gazy, vedly k odtržení části jejich členů pod vedením Šarona a vzniku nové centristické strany Kadima⁴⁰. Avšak po infarktu a později i po mozkové příhodě, která Šarona postihla v lednu 2006, byla nutná změna jak ve vedení Kadimy, tak i izraelské vlády jako takové. Na Šaronovo místo nastoupil Olmert⁴¹.

1.5 Nástup Olmerta a druhá libanonská válka

Po Olmertově nástupu na post premiéra v roce 2006⁴² opět narostlo agresivní jednání jak ze strany palestinského Hamásu, tak ze strany libanonského Hizballáhu⁴³. K tehdejší situaci Pojar poznamenává: „...už v únoru Hamás odmítl požadavek blízkovýchodního kvarteta, aby uznal právo na existenci Izraele, a zřekl se násilí“ (Pojar 2009: 105).

Poté, co byl Hamásem z Izraele do pásma Gazy unesen izraelský voják Gilad Šalit⁴⁴, došlo na jednání ze strany Izraele (Tamtéž: 107). Izrael zahájil vojenskou operaci v oblasti jižního Libanonu, tzv. *druhou libanonskou válku*⁴⁵. USA válku schvalovaly. Dodávaly Izraeli vojenský materiál a podporovaly Izrael, jelikož tato akce, optikou prezidenta Bushe, který uznával „jasnozřivé rozpoznávání Dobra a Zla“, byla viděna jako součást boje proti globálnímu

³⁹ Benjamin Netanjahu byl člen strany Likud, v devadesátých letech premiérem Izraele, poté od roku 2003 až 2005 ministrem financí v Šaronově Vládě. Nyní je opět premiérem a členem strany Kadima (Vpřed). Dostupné z: <<http://www.mfa.gov.il/mfa/aboutisrael/state/pages/benjamin%20netanyahu.aspx>> (23. 10. 2013)

⁴⁰ Strana Kadima byla založena v listopadu roku 2005. Arielu Šaronovi, jako hlavnímu zakladateli, se podařilo přesvědčit politiky napříč politickým spektrem, aby opustili své domovské strany a přešli k nově vzniknuvší Kadimě. Jednalo se o centristickou stranu jednoho muže, Šarona, jelikož přijala členy jak ze strany Likud, tak ze Strany práce. Dostupné z: <<http://www.haaretz.com/misc/tags/Tag/Second%25252525252525252525252525252520Lebanon%25252525252525252520Wa29AEr-1.477718/Kadima-1.476782>> (24. 11. 2013)

⁴¹ Ehud Olmert byl ve funkci premiéra Izraele od začátku roku 2006 až do voleb v roce 2009, kdy jej nahradil výše zmíněný Benjamin Netanjahu. Dostupné z: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/biography/olmert.html>> (23. 10. 2013)

⁴² V březnu 2006 se v Izraeli konaly parlamentní volby. Ty vyhrála vládnoucí strana Kadima, vedená Ehudem Olmertem, který tak opětovně obsadil premiérské křeslo. Druhá skončila Labor Party a třetí se umístila ultra-ortodoxní strana Šás. Dostupné z: <<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/03/28/AR2006032800022.html>> (14. 4. 2014)

⁴³ Hizballáh je vládnoucí silou v Libanonu. V USA, Kanadě, Izraeli a nyní i od letošního července je veden na mezinárodním seznamu teroristických organizací. Dostupné z: <<http://zpravy.ihned.cz/c1-60292100--evropska-unie-hizballah-libanon-terorismus-ministr-zahranici>> (23. 10. 2013)

⁴⁴ Gilad Šalit byl unesen Hamásem v roce 2006. Dostupné z:

<<http://www.mfa.gov.il/mfa/foreignpolicy/issues/pages/behind%20the%20headlines-%20six%20months%20in%20terrorist%20captivity%2011-jan-2007.aspx>> (22. 10. 2013)

⁴⁵ Druhá libanonská válka byla vyústěním konfliktů mezi Izraelem a Libanonem. Začala 12. 7. 2008 izraelským útokem na jižní Libanon. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/zahranicni.aspx?c=A060714_152344_zahranicni_miz> (23. 10. 2013)

terorismu (Mahoney 2007: 8). K tomuto vývoji události byla v srpnu 2006 přijata rezoluce Rady bezpečnosti OSN (dále jen RB OSN) č. 1701 k Libanonu, která vyzývá k zastavení útoků hnutí Hizballáh a ofenzivních vojenských operací ze strany Izraele⁴⁶.

Dále také pokračoval neutichající konflikt mezi Hamásem a Fatáhem o vládu nad Gazou, který se pokusila moderovat americká ministryně zahraničí Riceová⁴⁷, když jednala jak v Jeruzalémě, tak v Ramalláhu. Hamás pokračoval v násilí a ostřeloval raketami úřad prezidenta Abbáse. Na to se opět snažila reagovat americká administrativa, avšak americko-izraelsko-palestinské jednání v obsazení Riceová-Olmert-Abbás, které se konalo v Jeruzalémě, opět skončilo nezdarem (Pojar 2009: 108–109).

1.6 Konec druhé administrativy ve znamení mírových jednání

Především během druhého mandátu prezidenta Bushe a na jeho konci, se USA snažily intenzivněji zapojit a aktivně moderovat multilaterální jednání. Jedna z aktivit byla uskutečněna prostřednictvím Sněmovny reprezentantů USA, kdy předsedkyně dolní sněmovny Nancy Pelosiová při návštěvě Damašku, kde se setkala se syrským prezidentem Bašarem al-Asadem⁴⁸, prezentovala jeden z návrhů, jak situaci řešit. Učinila tak navzdory skutečnosti, že Bush s tím osobně příliš nesouhlasil, jelikož považoval syrský režim za podporovatele iráckých sunitských rebelů, kteří útočili na americké jednotky v Iráku. Zastával také názor, že tito ozbrojenci se snaží destabilizovat Libanon, potažmo celý blízkovýchodní region (NBC News 2007).

I přes fakt, že při vstupu do Bílého domu se Bush nevyznačoval podporou multilaterálních schůzek a jednání v Clintonově duchu a jednal spíše unilaterálně, přesto se především během svého druhého mandátu chtěl prezentovat i jako konstruktivní politik, a ne jen jako válečný prezident.

V listopadu 2007 se konala konference v Annapolis, které předcházelo několik schůzek mezi hlavními aktéry, která byla moderována USA. Jednání se účastnila palestinská strana

⁴⁶ Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1701 doslova „*zdůrazňuje potřebu ukončit násilí...*“. Dostupné z: <<http://www.mfa.gov.il/mfa/foreignpolicy/peace/mfadocuments/pages/united%20nations%20security%20council%20resolution%201701%2011-aug-2006.aspx>> (24. 11. 2013)

⁴⁷ Riceová navštívila region Blízkého východu v lednu 2007. Poté premiér Olmert oznámil, že na 19. 2 je v Jeruzalémě svolána trilaterální schůzka ve složení Riceová-Olmert-Abbás. Dostupné z: <<http://www.israelnationalnews.com/News/News.aspx/121109#.UpIzOMTuKwU>> (24. 11. 2013)

⁴⁸ Bašár al-Asad je současným prezidentem Sýrie. Na této schůzce Bašár al-Asad přislíbil svou vůli účastnit se při jednání o mírových rozhovorech. Další informace ke schůzce jsou dostupné z: <<http://www.nbcnews.com/id/17920536/#.Umez9PnIa3g>> (22. 10. 2013)

zastoupená Abbásem, izraelská diplomacie reprezentovaná premiérem Olmertem a také prezident Bush. Dále pozvání přijalo několik desítek států, včetně Sýrie a Saúdské Arábie. Jednalo se o krátkodobých, ale i dlouhodobých tématech, včetně zahájení dalších mírových rozhovorů, citlivých otázek týkajících se palestinských uprchlíků a izraelských osadníků v problematických oblastech (Migdalovitz 2007). Tato jednání, jejichž teoretický rámec byl ukotven v *Cestovní mapě k míru*, vedená v duchu diplomacie z Camp Davidu⁴⁹, byla předem odsouzena k zániku představiteli Hamásu, kteří dopředu deklarovali odmítavý postoj k jakýmkoliv výsledkům konference a účast na ní bojkotovali.

Izraelský premiér Olmert na konferenci v Annapolis prezentoval postoj Státu Izrael a byl otevřen k určité formě ústupků a kompromisů. Shodl se s Abbásem, že je potřeba najít dohodu do konce roku 2008. Pomoci tomu měla pravidelná jednání ve čtrnáctidenních intervalech (Tamtéž). Naproti tomu Abbás deklaroval, že Izrael musí ukončit okupaci palestinských území a vyřešit problém palestinských uprchlíků (Ravid, Benn, Uni citováni in Vágnerová 2010). Jedinou shodou během jednání bylo to, že by se v budoucnu mohlo přistoupit k *two-state solution*. Izraelci byli dlouho dobu skeptičtí k případné státnosti Palestiny jako samostatného státu. Oficiálně vznik možného samostatného palestinského státu zazněl až z úst budoucího izraelského premiéra Netanjahua v červnu 2009, o kterém bude řeč v následující kapitole.

Řešení ovšem nebylo nalezeno. Neustálé útoky a ostřelování Izraele raketami z Gazy způsobilo, že Izrael odpověděl další vojenskou akcí v podobě operace *Lité olovo*⁵⁰, uskutečněné v prosinci roku 2008. Postup Izraele byl opět projednáván na půdě OSN, Rada bezpečnosti dospěla k rozhodnutí, kdy 14 z 15 členů vyzvalo zainteresované strany, aby ukončily boje. Toto rozhodnutí bylo oslabeno o hlas USA, které se zdržely hlasování⁵¹. Mírové dvojstátní řešení palestinsko-izraelského konfliktu zůstávalo zatím v nedohlednu. Dalším důležitým milníkem byl projev Bushe na půdě Knesetu k 60. výročí vzniku Izraele v polovině roku 2008. Bush v něm zdůraznil nezlomitelné přátelské spojení mezi Izraelem a USA a nezpochybnitelné právo Izraele na existenci. Tehdejší prezident zde mj. zmínil, že předchozích šedesát let sice bylo velmi dramatických, avšak vyjádřil naději, že „*bude možné oslavit dalších šedesát, a to*

⁴⁹ Summit v Camp David v roce 2000, organizovaný Billem Clintonem, se snažil najít východisko z izraelsko-palestinského konfliktu. Pozvání byli Ehud Barak a Jásir Arafát. Obě strany však pouze opětovně deklarovaly své diametrálně odlišné návrhy a nedošlo tedy k žádné shodě. Dostupné z: <<http://www.un.org/french/Depts/palestine/history7.shtml>> (21. 10. 2013)

⁵⁰ Operace Lité olovo (*Cast Lead*), byla vojenská operace ze strany Izraele, v reakci na ostřelování izraelského území z Gazy. Dostupné z: <http://www.foreignpolicy.com/articles/2012/11/14/operation_cast_lead_20> (23. 10. 2013)

⁵¹ Dostupné z: <

http://blogs.telegraph.co.uk/news/davidhughes/8091257/Ehud_Olmert_snaps_his_fingers_and_George_Bush_comes_running/> a <<http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/Gaza%20SRES1860.pdf>>

demokraticky vedle demokratické Palestiny, bez ohrožování teroristickými skupinami“ (Bush 2008).

2 Barack Obama v úřadu prezidenta USA

2.1 „Yes we can“ jako symbol nové politiky

Na výsledek prezidentských voleb z roku 2008 je někdy nahlíženo jako na historický milník v americké politice a veřejném prostoru vůbec. Vítězství Baracka Husseina Obamy⁵² (dále jen Barack Obama), který byl zvolen jako první prezident tmavé pleti, nelze posuzovat jako jednu oddělenou událost. Obama svou kandidaturou a následným zvolením do úřadu prezidenta v americké politice definitivně prolomil etnicko-kulturní bariéru, která je v akademickém či žurnalistickém prostoru označována zkratkou WASP⁵³.

Následující kapitola se věnuje Obamově blízkovýchodní zahraniční politice s akcentem na Stát Izrael, přičemž se soustředí na vývoj vztahů mezi kabinetem premiéra Netanjahua a prezidentskou administrativou Obamy od ledna 2009 až do jara 2014. Při pohledu na Obamovo vítězství⁵⁴ v roce 2008 je potřeba nahlížet na ekonomický, sociální či mediální kontext celé volební kampaně. Faktorů, které přispěly k Obamově výhře, bylo hned několik: finanční krize a ekonomická situace USA; dvě předchozí vládní období prezidenta Bushe; unavenost americké společnosti válkami v Iráku a Afghánistánu; profesionální vedení kampaně jeho volebním týmem a bezesporu Obamovo charisma zahrnující chování, veřejné vystupování a rétorické schopnosti včetně stylu komunikace Obamy samotného.

Obama hlavní témata své zahraniční politiky nastínil již v průběhu své kampaně. Termín, který by nejlépe vyjadřoval pohled Obamy na mezinárodní priority USA před volbami, a také po nich, by se dal definovat jako pragmatismus očištěný od ideologie (Indyk, Lieberthal, O'Hanlon 2012: 25). Obama, na rozdíl od svého předchůdce Bushe, u kterého převažoval unilateralismus, vývoz amerických hodnot a politika založená především na ideologii, častokrát pomocí *hard power*, zvolil přístup v podobě multilateralismu, diplomatického jednání s akcentem na americkou *soft power* a diplomacii skrze mezinárodní instituce. V globální politice hodlal prosazovat to, aby například Čína nebo Rusko, jako významní aktéři

⁵² Barack Hussein Obama byl v prezidentských volbách zvolen dne 4. 11. 2008 a inaugurován do svého úřadu dne 20. 1. 2009. Stal se tak 44. prezidentem USA. Dostupné z: <<http://www.whitehouse.gov/about/presidents/barackobama>> (10. 2. 2014)

⁵³ Zkratka WASP v anglofonním světě značí pojem „*white Anglo-Saxon Protestant*“. Tímto termínem jsou označovány vládnoucí kruhy amerického veřejného, především politického života. Po Johnu F. Kennedym, který byl katolík, se tak stává teprve druhým prezidentem USA, který není protestant. Dostupné z: <<http://edition.cnn.com/2012/09/08/opinion/obeidallah-white-protestants/>> (13. 2. 2014)

⁵⁴ V roce 2008 Obama porazil republikánského protikandidáta Johna McCaina. Poměr hlasů byl tehdy 53 %:46 %, resp. 365 volitelů ku 173 ve prospěch Obamy. Obamovi pomohly k vítězství lidnaté státy dlouhodobě inklinující spíše k Demokratům (např. Kalifornie, Florida, New York). Naproti tomu John McCain bodoval v konzervativních státech především na Jihu USA (Texas, Oklahoma a ve velké části nazývané *Bible belt*). Dostupné z: <<http://edition.cnn.com/ELECTION/2008/results/president/>> (13. 2. 2014)

mezinárodních vztahů nesli část zodpovědnosti za mezinárodní dění. V rámci problematiky Blízkého východu Obama hájil postoje, které by napravily reputaci USA v muslimském světě, kde byly Bushovy války vnímány jako boj proti islámu. Obama prezentoval snahu o brzké ukončení válek v Iráku a Afghánistánu a postupné stažení tamních amerických jednotek, uzavření věznic v zátoce Guantánamo včetně závazku o ukončení mučení vězňů. Dalším klíčovým tématem pro Bushova nástupce byl také iránský jaderný program, který nabízel více otázek, než odpovědí. V roce 2010 Bílý dům zveřejnil ucelený dokument nazvaný *National Security Strategy*⁵⁵, ve kterém je mj. uvedeno, že v posledních letech Teherán jen zhoršil svou mezinárodní pověst z důvodů podpory terorismu, neprůhledného jaderného programu či popírání základních lidských práv. V neposlední řadě Obama také prosazoval obnovení blízkovýchodního mírového procesu (Indyk, Lieberthal, O'Hanlon 2012: 145).

2.2 Personální složení Obamových administrativ

Při utváření vlastního světového názoru byl Obama, stejně jako předchozí američtí prezidenti, ovlivněn názory lidí z jeho nejbližšího okolí. Tento proces byl završen jeho vstupem do úřadu a jmenováním nového administrativního aparátu. Ve své předchozí politické kariéře, ještě před vstupem do Bílého domu, byl Obama obklopen kontroverzními osobami jako je Jeremiah Wright⁵⁶ nebo Rashid Khalidí⁵⁷. Při procesu *policy-making* hraje podstatnou roli prezidentův tým, který tvoří poradci z prezidentova okolí, speciální vyslanci, vedoucí jednotlivých bezpečnostně-zpravodajských složek, a v neposlední řadě ministři zodpovědní za jednotlivé rezorty. Podle Jakuba Lepše je tvorba americké zahraniční politiky ovlivněna určitými sférami vlivu, které Lepš nazývá *kruhy*⁵⁸, když dodává: „*Ve vnitřním kruhu se nachází prezident a skupina jeho nejbližších spolupracovníků, ať už se jedná o osoby soukromého charakteru,*

⁵⁵ Dokument *National Security Strategy* byl uveřejněn v květnu 2010 na webových stránkách Bílého domu. Dostupné z: <http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/rss_viewer/national_security_strategy.pdf> (16. 3. 2014)

⁵⁶ Jeremiah Wright je reverendem Trinity United Church of Christ v Chicagu. Patří mezi blízké duchovní Baracka Obamy. Provází jej po několik desetiletí a byl i u pokřtění Obamových dcer. Sám Barack Obama jej označuje za jednoho z největších kazatelů v USA. Wright je ovšem kontroverzní postavou, především kvůli svým výrokům v oblastech socio-politického veřejného života v USA. Dostupné z: <<http://www.theguardian.com/world/2008/mar/18/barackobama.uselections20083>> (18. 2. 2013)

⁵⁷ Rashid Khalidí se s Barackem Obamou znají ze společného působení na University of Chicago. Rashid Khalidí je známý svým propalestinským postojem. Republikány byl dokonce označen za antisemitu. Dostupné z: <<http://www.nytimes.com/2008/10/31/nyregion/31khalil.html>> (19. 2. 2014)

⁵⁸ Jakub Lepš ve svém sborníkovém příspěvku „*Zahraniční politika USA mezi prezidentem a Kongresem*“ definuje *kruhy*, které se spolupodílí na tvorbě americké zahraniční politiky. Definuje zde vnitřní a vnější *kruhy* a další instituce a organizace mající vliv na formování zahraničního směřování USA. Dále dodává: „*Tento kruh lze též popsat jako prezidentský subsystém, jehož hlavním orgánem pro zahraniční politiku je Rada národní bezpečnosti. Ve druhém kruhu najdeme různé orgány a instituce v rámci exekutivy. Převážně se jedná o kariéerní úředníky, kteří zajišťují kontinuitu zahraniční politiky země. Hlavní političtí představitelé těchto institucí, jakými jsou ministři zahraničí, obrany nebo obchodu, však v převážné míře spadají do výše zmíněného vnitřního kruhu. Hlavním hráčem ve třetím kruhu je americký Kongres, dále sem patří zájmové skupiny, média a veřejné mínění.*“ (Lepš in Kozák et al 2009: 48–77).

politické poradce nebo např. ministry s pravomoceci v oblasti zahraniční politiky.“ (Lepš in Kozák et al. 2009: 52).

Prezidentovým poradcem pro národní bezpečnost byl od roku 2010 Thomas E. Donilon⁵⁹, který zde působil až do roku 2013. Ihned po nástupu do funkce v lednu 2009 Obama jmenoval speciálního vyslance pro blízkovýchodní mírový proces, kterým se stal bývalý senátor a zkušený diplomat, George Mitchell⁶⁰. V roli zvláštního vyslance pro mírový proces jej později během druhého Obamova mandátu nahradil bývalý velvyslanec USA v Izraeli, Martin Indyk. Na počátku druhé administrativy v únoru 2013, při snaze obnovit mírová jednání, Obama pověřil přímo ministra zahraničí Kerryho, aby oživil mírový proces.

Mezi klíčové rezorty Obamovy administrativy patří tradičně vlivná ministerstva v podobě rezortu zahraničí a obrany. V průběhu prvního Obamova volebního období americkou diplomacii vedla Hillary Clintonová⁶¹, která byla v únoru 2013 nahrazena Johnem Kerrym⁶². Za rezort obrany byl v první administrativě zodpovědný Leon Panetta, který v únoru 2013 převzal Chuck Hagel. Na post viceprezidenta USA, byl Obamou vybrán Joe Biden (Parlapiano, Shear 2013).

Při nástupu Obamy do Bílého domu v lednu 2009 se od něj očekávala pozitivní změna, jak v orientaci na Blízký východ, tak v politice všeobecně. Marek Čejka k jeho zahraničnímu směřování v průběhu prvního volebního období dodává: „Obama se však musel v první řadě zaměřit na vnitrostátní krizi a v případě Blízkého východu se musel primárně zabývat situací v Iráku a Afghánistánu, přičemž na izraelsko-palestinský konflikt mu již tolik pozornosti nezbývalo“ (Čejka 2013: 285–286).

⁵⁹ Thomas E. Donilon je politický poradce a diplomat. Působil v několika prezidentských administrativách. Dostupné z: <<http://www.cfr.org/experts/world/thomas-e-donilon/b11389/bio>> (16. 3. 2014)

⁶⁰ George Mitchell byl jmenován speciálním vyslancem pro Blízký východ dne 22. 1. 2009. Mitchell je zkušený diplomat, v minulosti spolupracoval například na Daytonských dohodách pro Bosnu a Hercegovinu. Blízkému východu se věnoval také za Bushovy administrativy, kdy v roce 2001 navrhoval zastavení výstavby židovských osad, jako první krok k ukončení násilí v regionu. Dostupné z: <<http://edition.cnn.com/2009/POLITICS/01/22/obama.mitchell/>> (22. 2. 2014)

⁶¹ Hillary Rodham Clintonová působila v Obamově první administrativě jako ministryně zahraničí. Dostupné z: <<http://history.state.gov/departmenthistory/people/clinton-hillary-rodham>> (19. 2. 2014)

⁶² John Kerry je současný ministr zahraničí USA. Angažoval se například v jednáních o chemických zbraních v Sýrii či problematice iránského jaderného programu. Například dohoda s Íránem, týkající se omezení obohacování jaderného programu, kterou americká diplomacie považuje jako krok správným směrem, byla ostře kritizována izraelským premiérem Netanjahuem. Dostupné z: <<http://www.state.gov/r/pa/ei/biog/203657.htm>> a <<http://www.theguardian.com/world/2013/nov/24/israel-condemns-iran-nuclear-deal-binyamin-netanyahu>> (19. 2. 2014)

2.3 První kroky Obamova týmu

Inaugurace prezidenta Obamy se uskutečnila v lednu 2009. Jeho první funkční období v letech 2009–2013 koresponduje s premiérstvím Netanjahua⁶³. Netanjahu, který byl v březnu 2013 po parlamentních volbách znovu pověřen sestavením vlády, se stal Obamovi partnerem na izraelské straně i v průběhu jeho druhého volebního období. Již deklarovaný Obamův pragmatismus, obzvláště v postoji k Blízkému východu, se dal rozpoznat v jeho přístupu k izraelsko-palestinskému konfliktu. Obama si byl vědom toho, že bezpodmínečná podpora Izraele, izraelská okupace Západního břehu a výstavba židovských osad jsou hlavními překážkami mírového konfliktu (Bettiza, Phillips 2010: 13). Od začátku svého prezidentství proto Obama tlačil na izraelskou stranu, aby zastavila stavební práce, čímž by umožnila arabským představitelům zasednout k jednacímu stolu.

Obama jako nově inaugurovaný prezident během jedné ze svých prvních zahraničních cest pronesl v červnu 2009 projev k Blízkému východu na půdě Káhirské univerzity v Egyptě⁶⁴. Zdůraznil zde několik podstatných témat, které považuje za stěžejní body své zahraniční politiky především směrem k oblasti MENA, mezi kterými mj. definoval vyřešení izraelsko-palestinského konfliktu, teheránský jaderný program a nápravu reputace USA na Blízkém východě. Jako první prohlásil, že USA nejsou a nikdy nebyly ve válce s islámem. Jeho snaha obnovit důvěru v USA v islámském světě byla deklarována jako jedna z priorit již během jeho kampaně. Druhá, neméně důležitá záležitost, se týkala situace mezi Izraelem, Palestinou a arabským světem. Na jedné straně zde Obama zdůraznil neotřesitelné pouto mezi USA a Izraelem. Na druhé straně také potvrdil, že rozumí palestinskému lidu a snaze PA o vytvoření vlastního státu. Konstatoval, že Hamás musí ukončit násilí a ozbrojené akce a uznat Izrael jako židovský stát. Naproti tomu by Izrael měl přestat osídlovat okupovaná území a neměl by Palestincům odpírat právo na existenci vlastního státu. A v neposlední řadě bylo zmíněno téma jádra, resp. jaderné problematiky a důležitost *Non-Proliferation Treaty*⁶⁵. Zde Obama narážel především na netransparentnost a nebezpečí iránského jaderného programu, kdy je potřeba zapojit celé mezinárodní společenství, v rámci otázek týkajících se globální bezpečnosti. Dále

⁶³ Benjamin Netanjahu se sice svou stranou Likud ve volbách v roce 2009 umístil až na druhém místě, avšak vítěz voleb, strana Kadima, nebyl schopen sestavit vládu, a tak byl pověřen Netanjahu (Čejka 2013). Jako premiér Izraele působil v období 31. 3. 2009– 18. 3. 2013 a od 18. 3. 2013 až do současnosti. Dostupné z: <http://www.knesset.gov.il/govt/eng/GovtByNumber_eng.asp?govt=32> a <http://www.knesset.gov.il/govt/eng/GovtByNumber_eng.asp?govt=33> (22. 2. 2014)

⁶⁴ Kompletní přepis Obamova projevu na Káhirské univerzitě z června 2009 je v angličtině k dispozici na webových stránkách Bílého domu. Dostupné z: <http://www.whitehouse.gov/the_press_office/Remarks-by-the-President-at-Cairo-University-6-04-09> (22. 2. 2014)

⁶⁵ Non-Proliferation Treaty neboli Smlouva o nešíření jaderných zbraní, byla podepsána USA, SSSR a Spojeným královstvím v roce 1968, platná od 1970. V současnosti ji podepsalo kolem 190 států. Dostupné z: <<http://www.un.org/disarmament/WMD/Nuclear/NPT.shtml>> (22. 2. 2014)

také konstatoval, že v žádném případě nelze upírat žádnému státu právo na mírový, energeticky zaměřený jaderný program. V Obamově proslovu lze pozorovat jeho snahu o aktivní zapojení mezinárodního společenství při řešení globálních a bezpečnostních témat. V přístupu k iránskému jadernému výzkumu se však Obama zcela odlišuje od premiéra Netanjahua, který pokládá Írán za život ohrožující hrozbu, a je ochoten zasáhnout proti teheránskému režimu jakýmikoliv prostředky. Tato problematika americko-izraelských vztahů bude detailněji popsána v podkapitole nazvané *Íránský jaderný program a rozpor mezi USA a Izraelem*.

Jak již bylo uvedeno výše, Obama pokládal zastavení výstavby židovských osad na Západním břehu za základní podmínku pro obnovení mírových jednání, respektive pro jejich úspěch. Již od začátku svého prezidentství se snažil na premiéra Netanjahua vytvořit nátlak, aby zastavil výstavbu nových bytových jednotek. Několikery rozhovory v průběhu roku 2009 mezi Izraelem a USA vyzněly vítězně pro Netanjahua⁶⁶, který odmítal zmrazení výstavby, odolal tlaku Obamy a na domácí politické scéně tak slavil vítězství (Gerges 2013).

Nakonec však byl Netanjahu nucen pod nátlakem USA souhlasit se zastavením stavebních prací. V listopadu 2009 tedy izraelská vláda akceptovala pozastavení výstavby židovských osad na Západním břehu na dobu nejméně deseti měsíců a v březnu 2010 přistoupila na zmrazení výstavby i v oblasti Východního Jeruzaléma (Krupp 2013: 179). Izraelský premiér se také dlouhou dobu z ideologických důvodů zdráhal přihlásit k tzv. dvojstátnímu řešení, které je hlavním předpokladem k úspěšnému vyřešení izraelsko-palestinského konfliktu. Nakonec Netanjahu akceptoval *two-state solution* jako prvek nezbytný pro úspěch mírových jednání⁶⁷.

Problematika výstavby osad se vyostřila při diplomatické návštěvě viceprezidenta Joea Bidena⁶⁸ v Izraeli v březnu 2010. Biden zemi navštívil, aby izraelskou vládu ujistil o tom, že USA pevně stojí za Izraelem v otázkách týkajících se bezpečnosti, a dále také potvrdil snahu obnovit mírové rozhovory s představiteli PA. Během této návštěvy však ministr vnitra

⁶⁶ Obama se s Netanjahuem poprvé sešli v květnu 2009, kdy to byla jejich první schůzka, co nastoupili do úřadů. Další osobní rozhovor se uskutečnil v září 2009 mj. při zasedání Valného shromáždění OSN. Dostupné z: <<http://edition.cnn.com/2009/POLITICS/05/18/mideast.obama.netanyahu/>> a <<http://edition.cnn.com/2009/POLITICS/09/22/us.mideast/>> (16. 3. 2014)

⁶⁷ Netanjahu v červnu 2009 ve svém proslovu na půdě Bar-Ilan University připustil vznik samostatného palestinského státu. Jako hlavní podmínky pro vznik palestinského státu uvedl veřejně a jasně uznání Izraele jako židovského státu ze strany Palestiny a demilitarizaci nového palestinského státu. Projev byl pronesen v hebrejštině, jeho anglický překlad je dostupný na webových stránkách izraelského ministerstva zahraničí. Dostupné z: <http://mfa.gov.il/MFA/PressRoom/2009/Pages/Address_PM_Netanyahu_Bar-Ilan_University_14-Jun-2009.aspx> (17. 3. 2014)

⁶⁸ Joseph Robinette Biden, Jr. je současný 47. americký viceprezident, který společně s Barackem Obamou reprezentuje USA jak ve vnitřní, tak v zahraniční politice. Dostupné z: <<http://www.whitehouse.gov/administration/vice-president-biden>> (19. 4. 2014)

Netanjahuovy vlády, Eli Jišai⁶⁹, oznámil plán na výstavbu 1600 nových bytových jednotek v oblasti Východního Jeruzaléma. Biden na to reagoval slovy, že: „*se jedná přesně o takový krok, který podkopává důvěru, které je teď tak potřeba*“⁷⁰. Moratorium nakonec vypršelo v září následujícího roku, a to i přes snahu americké diplomacie, aby bylo zmrazení výstavby prodlouženo o dalších 90 dní, k čemuž nakonec nedošlo⁷¹.

Na podzim roku 2009, již po několika měsících ve funkci prezidenta USA, prezident Obama obdržel Nobelovu cenu za mír. Výbor pro udělování cen se tak rozhodl na základě Obamovy iniciativy a nadstandartního úsilí o posílení mezinárodní diplomacie, kooperace mezi národy a kladení důrazu na mezinárodní instituce. Dále také ocenil Obamovu vizi světa bez jaderných zbraní (The Norwegian Nobel Committee 2009). Odpůrci tohoto kroku zpravidla argumentovali tím, že prezident Obama Nobelovu cenu dostal především za své deklarace, postoje a názory, nikoli za činy. Nutno dodat, že tato zaznívající kritika měla částečně racionální základ. Kritikům šlo v podstatě o tom, že lze považovat za diskutabilní, má-li být někdo oceněn Nobelovou cenou za mír po necelých devíti měsících své veřejné činnosti, v porovnání s tím, kdy jiní laureáti jsou odměněni za celoživotní úsilí nebo přínos světovému společenství.

2.4 Důležitost izraelsko-tureckých vztahů jako zájem USA

Pro lepší pochopení významu Izraele pro americkou zahraniční politiku na Blízkém východě je důležité definovat vztahy Izraele s dalším americkým spojencem v regionu – Tureckem. V oblasti Blízkého východu patří Turecko a Izrael mezi jedny z mála konsolidovaných demokratických zemí, uznávající liberální a lidsko-právní hodnoty. Turecko navíc se svými vojenskými kapacitami a členstvím v NATO patří mezi hlavní americké spojence v regionu MENA. Americké zájmy jsou častokrát velmi podobné těm tureckým. Fakt, že bezpečnostní cíle USA na Blízkém východě dlouhodobě korespondují se zájmy Izraele, ani není třeba připomínat.

Záležitost s lodí *Karine-A*, o které byla řeč v podkapitole *Posun k neokonzervatismu a volná ruka Izraele*, tvoří do jisté míry paralelu s incidentem, který se stal v polovině roku

⁶⁹ Eli Jišaj je předsedou politické strany Šás Tato strana se řadí mezi pravicové ultraortodoxní sionistické strany v Izraeli. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2010/03/10/world/middleeast/10biden.html?_r=0> (22. 2. 2014)

⁷⁰ Doslovná citace Joea Bidena zní: „*Mr. Biden condemned the move as “precisely the kind of step that undermines the trust we need right now.”* (Bronner 2010). Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2010/03/10/world/middleeast/10biden.html?_r=0> (23. 2. 2014)

⁷¹ Americká strana za toto vstřícné gesto nabízela dodatečnou vojenskou pomoc v hodnotě tří miliard dolarů, za které by Izrael mohl nakoupit další dvacet letounů typu F35 Lightning II (Indyk, Lieberthal, O’Hanlon 2012: 161),

2010. V květnu 2010 byl vyslán konvoj⁷² zahraničních lodí s propalestinskými aktivisty, tzv. „*Flotila svobody*“⁷³. Jednalo se o soubor lodí, které vezly humanitární materiál do Gazy, sužované izraelskou námořní blokadou. Po sérii varování ze strany izraelského námořnictva a následném zásahu izraelského komanda vůči lodi *Mavi Marmara* zemřelo několik aktivistů, z nichž většina byla tureckými občany. Později se ukázalo, že tato záležitost na mezinárodní scéně poškodila především Izrael samotný. Tento incident vedl k jednoznačnému ochlazení izraelsko-tureckých vztahů, obzvláště po té, co se Izrael nejprve odmítl omluvit za smrt tureckých aktivistů (Čejka 2013: 287). Turecko následně s Izraelem omezilo spolupráci, ačkoliv diplomatické vztahy zůstaly i nadále zachovány. Až o tři roky později, při návštěvě amerického prezidenta Obamy v Izraeli v březnu 2013, se premiér Netanjahu omluvil za smrt aktivistů⁷⁴. Na počátku roku 2014 také Netanjahu nabídl poškozeným rodinám finanční kompenzaci v hodnotě 20 miliónů dolarů⁷⁵.

2.5 Rozdílný úhel pohledu na události tzv. *arabského jara*

Na přelomu let 2010/2011 se na Blízkém východě objevil nový fenomén, který brzy získal označení jako tzv. *arabské jaro*⁷⁶. Prvky nepokojů, které v mnoha případech vyústily ve změnu režimů, nebo alespoň v dílčí strukturální úpravy, se nejprve objevily ve středomořských státech severní Afriky. Veřejnost, motivována snahou o demokratizaci vlastních režimů, demonstrovala od Tuniska a Maroka, přes Libyi a nepokojů se později nevyvaroval ani Mubárakův Egypt⁷⁷ či Asadova Sýrie⁷⁸, kde nepokoje přerostly v násilí a *de facto* občanskou válku, když v ozbrojeném konfliktu bojovali povstalci proti loajálním vládním jednotkám.

Reakce na tyto události se lišily stát od státu. USA a EU demokratizační snahy jednoznačně vítaly. Západem bylo arabské jaro vnímáno jako začátek procesu liberalizace,

⁷² Konvoj se skládal ze šesti zahraničních lodí s mezinárodními aktivisty na palubě, které vypluly z Kypru. Nejznámější z nich, *Mavi Marmara*, původně vyplula pod tureckou vlajkou, avšak během incidentu měla údajně vztyčenou vlajku Komor. Dostupné z: <<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2010/05/201053133047995359.html>> (16. 3. 2014)

a <<http://www.nytimes.com/2013/04/26/opinion/global/relatives-of-plotilla-raid-victims-reject-israeli-compensation.html>> (16. 3. 2014)

⁷³ „*Freedom Flotilla*“, jak bývá označován konvoj lodí směřujících pro pomoc Palestině, která čelila izraelské námořní blokadě. Během zásahu izraelského komanda přišlo o život devět lidí, někteří z nich byli Turci. Tento incident měl vliv na zhoršení turecko-izraelských vztahů. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2010/06/01/world/middleeast/01flotilla.html?_r=0> (22. 2. 2014)

⁷⁴ V březnu 2013 se Benjamin Netanjahu omluvil tureckému premiérovi Erdoganovi za incident ohledně lodi *Mavi Marmara*. Dostupné z: <<http://www.jpost.com/International/Obama-Netanyahu-Erdogan-speak-by-phone-307423>> (16. 3. 2014)

⁷⁵ Netanjahu tureckým rodinám nabídl finanční kompenzace za smrt aktivistů. A vyslovil se také pro normalizaci turecko-izraelských vztahů. Dostupné z: <<http://www.haaretz.com/news/diplomacy-defense/1.572069>> (17. 3. 2014)

⁷⁶ Termín arabské jaro (v angličtině *arab uprising*) vznikl v souvislosti s vlnou nepokojů v muslimských, resp. arabských zemích v oblasti MENA. Demonstrace častokrát vyústily ve změnu vlády, nebo alespoň v částečné ústupky vládnoucích (autokratických) garnitur, které se zpravidla zavázaly k provedení demokratizačních/liberalizačních reforem. Dostupné z: <<http://middleeast.about.com/od/humanrightsdemocracy/a/Definition-Of-The-Arab-Spring.htm>> (23. 2. 2014)

⁷⁷ Husní Mubárak byl čtvrtým egyptským prezidentem. Do úřadu nastoupil v roce 1981 a vykonával jej téměř 30 let. Dostupné z: <<http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-12301713>> (23. 2. 2014)

⁷⁸ Bašár al-Asad je současný syrský prezident. Na prezidentský post nastoupil v 2000, kdy nahradil svého otce. V současnosti v Sýrii probíhají ozbrojené boje o kontrolu nad zemí. Dostupné z: <<http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-14703912>> (23. 2. 2014)

zpravidla autokratických režimů, rozvoj demokracie, občanské společnosti a vítězství západních demokratických hodnot. Obama vnímal protesty veřejnosti v arabských zemích jako demokratizační snahy, které on sám dlouhodobě podporoval. Avšak i Obamova administrativa udělala pár „přešlapů“ v přístupu k tomuto fenoménu. Martin Indyk⁷⁹ upozorňuje: „...především na chyby v přístupu k Husnímu Mubárakovi v Egyptě, nezdar při smysluplných reformách v Bahrajnu či pozdější nedostatečný nátlak na Bašára al-Asada, ohledně reform v Sýrii“ (Indyk, Lieberthal, O’Hanlon 2012: 221). Příklad Egypta a Sýrie byl vybrán záměrně, jelikož se jedná o sousední státy Izraele, ale také o důležité politické hráče v tomto regionu.

Izraelská vláda zaujala k těmto událostem od samého počátku rezervovanější postoj, především v otázce Egypta a Sýrie. Jakkoliv není pochyb o izraelské podpoře demokratických voleb a liberální společnosti, v tomto případě byl přístup motivován národními zájmy a bezpečnostní politikou státu. Autokratický Egypt v čele s Mubárakem byl pro Izrael relativně stabilním partnerem a garancí „chladného“ izraelsko-egyptského míru. V otázce Sýrie a Asadova režimu, který sice s Izraelem formálně nikdy neukončil válečný stav, se jednalo o čistě pragmatický postoj, jelikož izraelsko-syrská hranice byla dlouhou dobu stabilní a Asadův režim politicky čitelný (Čejka 2013: 288). Druhou důležitou věcí pro Izrael byl fakt, že počátek protestů byl sice občanský, v porevoluční situaci se ale nejlépe zorientovaly islamistické strany, které měly nejlépe fungující sociální, resp. politický aparát. Jako oprávněnost této obavy lze uvést například volební úspěch egyptského Muslimského bratrstva, jehož postoj k Izraeli je podstatně kritičtější, nežli postoj Mubárakova bývalého režimu⁸⁰.

2.6 Palestinská otázka a hrozba z Íránu

2.6.1 Ochablost mírového procesu a Abbásova snaha v OSN

Prezident Obama, do kterého bylo vkládáno mnoho nadějí v oblasti palestinsko-izraelských mírových jednání, se zpočátku snažil oslovit aktéry a donutit je usednout k jednacímu stolu. Zprvu se mu podařilo přimět premiéra Netanjahua, aby uznal dvojstátní řešení jako princip, bez kterého se mírový proces nedá do pohybu. Díky viceprezidentu Bidenovi se podařilo dočasně zmrazit výstavbu židovských osad na okupovaných územích. Z izraelské strany byly, ač pod

⁷⁹ Martin Indyk je zkušený diplomat, který působil již v Clintonově administrativě. V současné době působí jako speciální zmocněnec vlády USA pro izraelsko-palestinské mírové rozhovory. Dostupné z: <<http://www.brookings.edu/experts/indykm.aspx>> (23. 2. 2014)

⁸⁰ Za Mubáraka Egypt čerpal americkou finanční pomoc v hodnotě dvou miliard dolarů ročně, a to díky uzavřenému míru s Izraelem. V současnosti je možné očekávat ochlazení a zhoršení vztahů a to z několika důvodů. Egypt zastavil výstavbu bariéry u hranic s Gazou, která má bránit pašování zbraní. Egypt začal narovnávat vztahy s Íránem, jelikož poprvé od roku 1979 má Írán v Káhiře svého velvyslance. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/cro6/komentare/_zprava/gita-zbavitelova-egyptskoizraelske-vztahy-dva-mesice-po-revoluci-v-kahire--882149> (16. 3. 2014)

nátlakem americké diplomacie, učiněny kroky, které přinejmenším mohly působit jako vstřícné gesto. Na palestinské straně to již tak jednoznačné nebylo. Několikaletý střet dvou odlišných sociálně-politických názorových proudů, Fatáhu a Hamásu, omezil možnost vést seriózní mírová jednání⁸¹.

V prvních dvou letech v úřadě se Obama se svou administrativou zasazoval o zprostředkování mírového procesu. I přes *faux pas* během návštěvy viceprezidenta Bidena však americká ochota jednat pokračovala. Obama prostřednictvím své ministryně zahraničí Clintonové podporoval další dialog. Clintonová při svém projevu na fóru *Saban* při *Brookings Institution* v prosinci 2010 mj. deklarovala odhodlání vést bilaterální rozhovory⁸² s oběma stranami ve snaze najít společnou řeč u jednacího stolu, a že se bude i nadále snažit povzbuzovat oba aktéry, aby nezpomalovali mírový proces (Clintonová 2010).

Palestinská snaha o vytvoření vlastního palestinského státu vyústila v jednostrannou žádost Abbáse, aby PA byla uznána jako stát na půdě OSN. Navzdory předem deklarovanému postoji USA, že případný návrh budou v RB OSN vetovat a ukončí americkou finanční podporu pro PA, se Abbás rozhodl na půdě OSN požádat o uznání PA jako členského státu na půdě OSN (Gerges 2013: 313). V září 2012 palestinská strana podala formální žádost k orgánům OSN⁸³. Podle očekávání však původní Abbásův návrh neprošel. Palestinský prezident se však nevzdal, přičemž se inspiroval pozicí, kterou má na půdě OSN Vatikán. Ačkoliv původní plán počítal se statusem členského státu OSN, upravený návrh Abbáse předpokládal status „*nečlenského pozorovatelského státu*“⁸⁴. A toto úsilí se nakonec vyplatilo. Dne 29. listopadu 2012 se na půdě Valného shromáždění OSN (dále jen VS OSN) konalo hlasování⁸⁵ o modifikovaném palestinském návrhu. Prezidentu Abbásovi pomohl fakt, že toto hlasování se již nekonalo v BR OSN, ale v plénu VS OSN, kde se palestinská otázka dlouhodobě těší větší podpoře a kde ji nemohlo ohrozit veto stálých členů RB OSN. Hlasování tedy vyznělo vítězně pro palestinskou stranu. Jejich návrh prošel, když 138 států hlasovalo pro návrh, 9 států bylo proti a 41 se zdrželo

⁸¹ Střet umírněnějšího Fatáhu s radikálnějším Hamásem spočívá hlavně v tom, že Hamás odmítá uznat existenci Izraele a odmítá také upustit od násilí vůči židovskému státu. V dubnu 2011 byla sice nalezena shoda ohledně vlády v oblasti PA, avšak žádný výsledek do budoucna to nepřineslo. Dostupné z: <<http://www.reuters.com/article/2011/04/27/us-palestinians-reconciliation-idUSTRE73Q50820110427>> (19. 4. 2014)

⁸² Řeč Hillary Clintonové z fóru *Saban*. Dostupné z: <<http://www.cfr.org/israel/clintons-remarks-brookings-institutions-saban-center-middle-east-policy-seventh-annual-forum-december-2010/p23635>> (27. 2. 2014)

⁸³ Mahmúd Abbás požádal o uznání Palestiny jako nečlenského státu OSN. K přijetí jeho návrhu je potřeba devíti hlasů z patnáctičlenné Rady bezpečnosti. Mezi nimi musí být všech pět stálých členů s právem veta. Palestina by se údajně ještě mohla odvolat na rezoluci Valného shromáždění č. 377, které by umožnilo „obejít“ veto USA. Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/137234-na-pude-osn-se-dnes-rozhodne-o-dalsi-budoucnosti-palestincu/>> (22. 2. 2014)

⁸⁴ Původní status Palestiny byl permanentní pozorovatel, kdy se pozorovatel změnil na stát. Dostupné z: <<http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-13701636>> (22. 2. 2014)

⁸⁵ Detailní výsledky hlasování podle jednotlivých států lze nalézt na webových stránkách OSN. Dostupné z: <<http://www.un.org/News/Press/docs/2012/ga11317.doc.htm>> (23. 2. 2014)

hlasování. Proti palestinskému návrhu se vyslovily státy, mezi nimiž byly mj. USA, Kanada a také Česká republika. Postoj České republiky premiér Netanjahu ocenil a v prosinci 2012 přijel osobně poděkovat tehdejšímu premiéru Petru Nečasovi za postoj vlády ČR⁸⁶. Pro Abbáse a celou palestinskou veřejnost je podstatný především termín *stát*. Tento krok lze považovat za velký úspěch pro palestinskou diplomacii, jelikož se palestinská pozice na mezinárodní scéně posunula blíže k postavení suverénního státu. Netanjahu na to reagoval slovy, že tento unilaterální krok poškozují předchozí dohody mezi Izraelem a PA, a že Palestinci i tak nemohou dosáhnout svého vlastního státu bez uznání Izraele, jako židovského státu (CBSNews 2012).

2.6.2 Nárůst agrese Hamásu, příměří a opětovné ozbrojené akce

Úspěch v plénu VS OSN dodal palestinskému vedení sebevědomí. Ke konci roku 2012 přijel na „státní“ návštěvu PA katarský emír šajch Hamad bin Chalífa Sání⁸⁷. Stal se tak prvním státníkem, který navštívil Palestinská teritoria včetně Gazy poté, co je ovládl Hamás. Katarský emír oznámil plánované investice do palestinské infrastruktury v hodnotě 400 milionů dolarů. Jeho návštěva vyvolala nárůst napětí, které vyústilo v to, že ozbrojenci Hamásu v listopadu 2012 ostřelovali raketami Izrael, kdy některé z nich dolétly až k Tel-Avivu⁸⁸. Izrael na to odpověděl nálety na pozice Hamásu. Celá záležitost vyústila v izraelský vojenský zásah. Dne 14. listopadu 2012 zahájila izraelská armáda operaci „*Pillar of Defense*“⁸⁹, která začala zabitím velitele ozbrojeného křídla Hamásu, Ahmada Džarbarího. Mezinárodní společenství muselo na tehdejší události reagovat. Egypt izraelské kroky odsoudil, OSN prostřednictvím generálního tajemníka Pan Ki-muna vyzvalo ke zklidnění napětí a ruská diplomacie v čele s ministrem zahraničí Sergejem Lavrovem deklarovala snahu ukončit násilí. USA jednoznačně podpořily kroky Izraele s odůvodněním, že respektují legitimní právo Izraele „*bránit se proti terorismu*“⁹⁰.

⁸⁶ Benjamin Netanjahu osobně poděkoval tehdejšímu premiérovi Petru Nečasovi za postoj České republiky při hlasování Valného shromáždění OSN, kdy se Česká republika jako jediná evropská země vyslovila proti statusu „*nečlenského pozorovatelského státu*“. Dostupné z: <<http://www.israelnationalnews.com/News/News.aspx/162893#.U05R0XD1rNU>> (16. 4. 2014)

⁸⁷ Katarský emír šajch Hamad bin Chalífa Sání se stal prvním státním návštěvníkem poté, co pásmo Gazy ovládl Hamás. Jeho návštěva „odstartovala“ růst napětí v tamní oblasti. Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/200732-gaza-uvitala-prvni-statni-navstevu-prestoze-zadnym-statem-neni/>> (26. 2. 2014)

⁸⁸ Radikální křídlo hnutí Hamás ostřelovalo jižní část Izraele. Některé rakety poprvé dolétly až do izraelského vnitrozemí. Desítky z nich byly zneškodněny systémem protiraketové obrany Iron Dome. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/raketa-na-tel-aviv-0m4-zahranicni.aspx?c=A121115_175559_zahranicni_ts> (17. 3. 2014)

⁸⁹ Operace „*Pillar of Defense*“ trvala ve dnech 14. – 21. listopadu 2012. Dostupné z: <<http://www.shabak.gov.il/English/EnTerrorData/Reviews/Pages/OperationPillarofDefense.aspx>> (17. 3. 2014). Marek Čejka ji mj. ve svém titulu překládá jako „Pilíř obrany“, resp. „Oblačný sloup“ (Čejka 2013: 292)

⁹⁰ Vyjádření jednotlivých představitelů k izraelské vojenské akci. Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/203550-operace-oblacny-sloup-utok-v-gaze-otvira-branu-do-pekla/>> (26. 2. 2014)

Na události reagoval rovněž Egypt, který v minulosti sehrál důležitou roli při jednáních týkajících se izraelsko-palestinského konfliktu. To však bylo ještě v dobách, kdy Egyptu vládl autokratický prezident Husní Mubárak. Ve volbách, konaných v kontextu arabského jara, byl do funkce egyptského prezidenta zvolen Mohammed Mursí, člen Muslimského bratrstva⁹¹. Po jednáních zprostředkovaných Egyptem, bylo dosaženo kompromisu a dohodnuto příměří mezi oběma stranami platné k 21. listopadu 2012.

Úspěch angažovaných stran byl pozitivně přijat ať již ze strany OSN, EU a jednotlivých členských zemí, tak ze strany USA. Do jednání se zapojila i americká diplomacie, kdy ministryně zahraničí Clintonová byla v kontaktu s představiteli obou stran a prezident Obama několikrát telefonicky hovořil s egyptským prezidentem Mursím (Polochová 2012). Egypt tak znovu potvrdil svou historickou roli moderátora dialogu v oblasti Blízkého východu. Ministryně Clintonová ocenila především zprostředkovatelskou roli Egypta, když prohlásila, že „nová egyptská vláda přebírá zodpovědnost a vedení, které reprezentoval Egypt již v minulosti, jako základní garant stability a míru v dané oblasti“⁹². V létě 2013 byl Mursí po sérii dramatických událostí egyptskou armádou sesazen s odůvodněním, že „nenaplnil očekávání národa“⁹³. Americká administrativa, která se k předchozím politickým změnám v arabských zemích stavěla pozitivně, nyní zaujala poněkud rezervovanější stanovisko, především ve vztahu k prozatímní egyptské vládě a vlivu egyptské armády na chod státu. Ministr zahraničí Kerry zaujal vyčkávací stanovisko (doslova uvedl „wait-and-see“⁹⁴) a prohlásil, že je ještě brzy na jakékoli hodnocení poslední změny vlády v Egyptě.

2.6.3 Íránský jaderný program a rozpor mezi USA a Izraelem

Omezení, resp. kontrola jaderného programu tzv. darebných států (*rouge states*)⁹⁵ jsou důležité nejen pro USA, ale i pro bezpečnost mezinárodního společenství obecně. Obama nepokračoval v jednodimenzionálním přístupu Bushe a již od počátku svého prvního volebního období se začal zasazovat o multilaterální vyjednávání, systém uplatňování mezinárodních sankcí

⁹¹ Mohammed Mursí je první demokraticky zvolený prezident Egypta. Byl zvolen po veřejných protestech spojených s tzv. arabským jarem. Zároveň se jedná o prvního islamistického (zástupce Muslimského bratrstva) představitele státu, jenž byl demokraticky zvolen. Dostupné z: <<http://middleeast.about.com/od/egypt/a/Egyptian-President-Mohammed-Morsi-Profile.htm>> (26. 2. 2014)

⁹² Původní citace Hillary Clintonové zní: "Egypt's new government is assuming the responsibility and leadership that has long made this country a cornerstone of regional stability and peace". Dostupné z: <http://www.huffingtonpost.com/2012/11/21/israel-hamas-ceasefire_n_2171197.html> (26. 2. 2014)

⁹³ Po Mursího nuceném odchodu se dočasně hlavou země stal předseda Ústavního soudu Adlí Mansúr, který navrhl, aby se konaly předčasné parlamentní a prezidentské volby. Dostupné z: <http://www.lidovky.cz/prezident-mursi-uz-v-egypte-nevkladne-armada-ho-odstihla-od-moci-p8b-/zpravy-svet.aspx?c=A130703_212222_in_zahranici_sm> (17. 3. 2014)

⁹⁴ V oficiální vyjádření americké administrativy je uvedeno, že je v první řadě potřeba zklidnit situaci, omezit násilí a chránit základní lidská práva. Dostupné z: <<http://www.middle-east-online.com/english/?id=60173>> (17. 3. 2014)

⁹⁵ Termín *rouge states* je synonymem pro Bushovu doktrínu, kdy definoval tzv. osu zla. Původně zde byly zahrnuty státy jako Iráky, Írán a Severní Korea. Občas je k nim přidávána i Sýrie, Libye nebo Kuba. Dostupné z: <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/1988810.stm>> (27. 2. 2014)

a kontrol (Bettiza, Phillips 2010: 11). Zmíněný diplomatický přístup, zasazující se o diplomacii, Obama již pět měsíců po své inauguraci opustil, kdy diplomacii nahradil konfrontací a striktnějšími sankcemi vůči Íránu (Gerges 2013: 318–321). Zpřísnění sankcí vůči teheránskému režimu bezesporu zasáhlo ekonomicko-politický chod íránského státu, ale je pravděpodobné, že se od nich možná očekávalo více, resp. se očekávalo to, že neprodleně donutí Írán omezit jaderný program a zasednout k jednacímu stolu. Íránský jaderný program je v EU či v USA sice vnímán jako hrozba pro světovou bezpečnost a stabilitu, ale v Izraeli má tato problematika diametrálně odlišný rozměr; primárně považován za existenční hrozbu pro samotný Stát Izrael.

Izraelský premiér Netanjahu, během svého projevu na konferenci pořádané organizací AIPAC v březnu 2012 připomněl, že Izrael vždy musí mít právo na sebeobranu. Zdůraznil potřebu zabránit Íránu v sestavení jaderné zbraně (Netanjahu 2012), kdy pro představitele Izraele, potažmo pro celou izraelskou společnost, je velmi citlivá otázka národní bezpečnosti. Íránský prezident Mahmúd Ahmadínežád nechvalně proslul popíráním práva Izraele na jeho existenci, doprovázeného výroky o „*vymazání Izraele z mapy*“⁹⁶ a popíráním holocaustu (Rabbi Michael Lerner 2012).

Írán není pro Izrael hrozbou jen z pohledu jaderného arzenálu. Teheránské konexe a otázka přímého nebo nepřímého financování organizací typu Hamás a Hizballáh, které operují v zemích sousedících s Izraelem a neuznávají jeho existenci, jen umocňuje pocit ohrožení. Hamás, Hizballáh a Írán mají také blízké názory týkající se budoucnosti Palestiny, když schvalují ozbrojený boj a násilí jako nástroje, jimiž je možno dosáhnout suverenity, prosperity a důstojnosti jak pro Palestince, tak pro okolní arabské státy a muslimy obecně (Haass, Indyk 2009: 3). Hnutí Hamás a vojenské křídlo hnutí Hizballáh byly navíc zařazeny na seznam teroristických organizací nejen v USA⁹⁷, ale také v EU⁹⁸.

Zpřísnění sankcí ze strany mezinárodního společenství vůči íránskému režimu⁹⁹ a snaha o vedení dialogu však nemusela, a nemusí stačit. Na březnové konferenci AIPAC v roce 2012,

⁹⁶ Tehdejší íránský prezident Mahmúd Ahmadínežád je znám svými antisemitistickými výroky na adresu Izraele. Dostupné z: <<http://www.theguardian.com/world/2005/oct/27/israel.iran>> (26. 2. 2014)

⁹⁷ Seznam teroristických organizací definovaný ministerstvem zahraničí USA. Dostupné z: <<http://www.state.gov/j/ct/rls/other/des/123085.htm>> (17. 3. 2014)

⁹⁸ Seznam teroristických organizací definovaný EU. Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:201:0010:0013:CS:PDF>> (17. 3. 2014)

⁹⁹ Mezinárodní společenství, jmenovitě Rada bezpečnosti OSN a dále také EU a její členské země zavedly sankce již v roce 2006, 2007, resp. 2010. Dostupné z: <<http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/mezinarodni-sankce-proti-iranu-a-kldr>> a <<http://www.celnisprava.cz/cz/aktuality/Stranky/aktualni-sankce-vuci-iranu.aspx>>

kde promluvil Netanjahu, přednesl svůj projev¹⁰⁰ také prezident Obama. Obama při této příležitosti mj. uvedl, že: „...když budeme jednat o tom, jak zabránit Íránu v získání jaderné zbraně, nebudu předem vylučovat žádnou možnost, myslím tím, že využiji všechny možnosti USA: politické-izolace Íránu, diplomatické, ekonomické-sankce vůči režimu a vojenské“ (Obama 2012). Tím Obama *de facto* nevyloučil žádnou z možností, jak zasáhnout proti tehdejšímu Ahmadínežádovu režimu¹⁰¹. Existovala zde také, ať již více či méně pravděpodobná, varianta izraelského útoku s určitou formou participace či vojenské spolupráce se Saudskou Arábií, případně i bez souhlasu USA (Bettiza, Phillips 2010: 11).

V roce 2013 končilo prezidentské období Ahmadínežáda. Jelikož se jednalo o druhé funkční období, Ahmadínežád již nemohl kandidovat. K volbám, které se konaly v červnu 2013, bylo připuštěno šest kandidátů. Konzervativního prezidenta nahradil vítěz voleb, umírněný Hasan Rúhání (Dehghan 2013). Zvolení proreformně laděného Rúháního umožnilo navázání dialogu s mezinárodním společenstvím, jelikož Rúhání podporoval otevřenost, znovuoobnovení vztahů se Západem a snížení mezinárodního napětí a býval Západem popisován jako „*zkušený diplomat a politik*“ (Tamtéž). Íránská společnost tak zvolila změnu, která do jisté míry ovlivnila ekonomicko-politickou situaci v zemi.

Vedená diplomatická jednání, jichž se za americkou stranu účastnil americký ministr zahraničí Kerry společně například s Martinem Indykem, jenž je speciální zmocněnec pro izraelsko-palestinský mírový proces, nakonec v Ženevě vyústila v multilaterální dohodu¹⁰². Skupina států, nazývána také P5+1¹⁰³, dospěla v listopadu 2013 k dohodě s Íránem, podle které bude Írán po dobu následujících šesti měsíců dodržovat několik klíčových závazků. Jedná se především o závazek, že Teherán zastaví obohacování jaderného materiálu nad 5 %, uran obohacený již na 20 % bude neutralizován; Íránský režim rovněž umožní větší mezinárodní dohled v atomových zařízeních Natanz, Fordo a Arak; dále nebude prováděna výstavba nových míst pro obohacování uranu. Výměnou za dodržování smlouvy se skupina P5+1 zavázala k tomu, že Írán nebude vystaven žádným novým sankcím týkajících se jaderné problematiky.

¹⁰⁰ Kompletní záznam Obamova projevu, včetně jeho transkripce, je k dispozici na webových stránkách Bílého domu. Dostupné z: <<http://www.whitehouse.gov/photos-and-video/video/2012/03/04/president-obama-2012-aipac-policy-conference#transcript>> (26. 2. 2014)

¹⁰¹ Mahmúd Ahmadínežád byl íránským prezidentem, když v roce 2009 nastoupil do svého druhého prezidentského období 2009–2013. Dostupné z: <<http://www.theguardian.com/world/iran-blog/2012/sep/07/ahmadinejad-iran-presidential-election>> (19. 4. 2014)

¹⁰² Dohoda je v originále pojmenovaná *Joint Plan of Action*. Originální znění dohody je dostupné na webových stránkách orgánů EU. Dostupné z: <http://eeas.europa.eu/statements/docs/2013/131124_03_en.pdf> (16. 3. 2014)

¹⁰³ Sestavou „P5+1“ je označováno složení diplomatických jednání. Skládá se ze zástupců USA, Ruské federace, Velké Británie, Číny a Francie s Německem. Dostupné z: <<http://www.bbc.com/news/world-middle-east-25074729>> (26. 2. 2014)

Obama návrh uvítal a potvrdil, že podle této dohody Írán nespustí nové centrifugy, čímž se znemožní jeho šance na získání jaderné zbraně (Kejlová 2013). Izraelský premiér Netanjahu tuto dohodu označil za špatnou a za historický omyl s odůvodněním, že Írán i nadále bude schopen obohacovat uran, nebude nucen zavřít reaktor v Araku (Tamtéž). Izrael tento ženevský plán vnímal jako velkou diplomatickou prohru. Panovaly i obavy, že by diplomatická jednání konaná v Ženevě mohla ohrozit probíhající znovuobnovený mírový proces.

3 Aktuální stav izraelsko-palestinského mírového procesu

Poslední schůzka na nejvyšší diplomatické úrovni mezi zástupci Izraele a PA se konala v září 2010. Po jejím neúspěchu bylo od řešení izraelsko-palestinské problematiky upuštěno. Kromě neochoty stran jednat lze uvést i další faktory, které zapříčinily tuto situaci: v americké politice na přelomu let 2011/2012 vrcholila prezidentská kampaň, během níž se prezident Obama koncentroval primárně na domácí politická témata v zájmu svého znovuzvolení; na palestinské straně existující rivalita mezi Fatáhem a Hamásem znemožnila jakýkoliv pokrok v mírových jednáních; v Izraeli se naprosto dominantním tématem stal teheránský jaderný program ohrožující samotnou existenci státu.

Za pomyslné znovuoživení mírového procesu lze považovat osobní korespondenci mezi Abbásem a Netanjahuem v polovině roku 2012¹⁰⁴. Plnohodnotné obnovení diplomatických přímých mírových jednání mezi oběma stranami však nastalo až v průběhu roku 2013¹⁰⁵. Americká administrativa se po znovuzvolení Obamy prezidentem opět začala aktivně zajímat o dění na Blízkém východě. Jak bylo zmíněno výše, Obama pověřil ministra zahraničí Kerryho, aby zprostředkoval a pokusil se znovuobnovit izraelsko-palestinské rozhovory. V průběhu první poloviny roku 2013 ministr Kerry několikrát navštívil Blízký východ, přičemž média hovořila dokonce o „Kerryho kyvadlové diplomacii“¹⁰⁶. Po multilaterálních rozhovorech během červencové návštěvy tohoto regionu Kerry oznámil významný úspěch svého předchozího diplomatického úsilí: „*Obyvatelé Izraele a Palestiny znají své společné zájmy a proto budou pokračovat v takových krocích, které zlepší vztahy mezi nimi*“¹⁰⁷. Přímé rozhovory mezi oběma stranami byly následně slavnostně obnoveny na první oficiální schůzce izraelské a palestinské delegace ve Washingtonu v srpnu 2013¹⁰⁸.

¹⁰⁴ Abbás deklaroval ochotu začít nová jednání o řešení palestinsko-izraelského konfliktu v květnu 2012. Izraelskému protějšku zaslal dopis, v němž mj. vyjadřuje ochotu obnovit mírové rozhovory. Dostupné z: <<http://www.haaretz.com/news/diplomacy-defense/abbas-says-ready-to-engage-with-netanyahu-on-middle-east-peace-process-1.429111>> (19. 3. 2012)

¹⁰⁵ Mírové rozhovory byly obnoveny v polovině roku 2013 a to hlavně díky úsilí ze strany USA. Mezi vyjednávacími týmy proběhlo více než 20 schůzek, Kerry osobně devětkrát navštívil region Blízkého východu, aby s oběma stranami diskutoval poslední vývoj diplomatických jednání. Dostupné z: <<http://www.ztis.cz/rubrika/izrael/clanek/pokracovani-mirovych-rozhovoru-kerry-znovu-navstivi>> (26. 3. 2014)

¹⁰⁶ Ministr Kerry během první poloviny roku 2013 několikrát navštívil region Blízkého východu. V některých médiích se hovořilo o „kyvadlové diplomacii“ spočívající ve střídavých návštěvách jednotlivých aktérů s cílem usnadnit jim vyjednávání a napomoci dosažení dohody. Dostupné z: <http://www.huffingtonpost.com/joel-rubin/john-kerry-middle-east-diplomacy_b_3115792.html> (22. 4. 2014)

¹⁰⁷ Kerry pronesl svá slova na tiskové konferenci po jednání s oběma stranami. Izraelskou diplomacii zastupovala ministryně Tzipi Livni a palestinskou reprezentaci vedl Saeb Erekat. Dostupné z: <<http://mfa.gov.il/MFA/ForeignPolicy/Peace/Guide/Pages/Relaunching-of-Israel-Palestinian-talks-30-Jul-2013.aspx>> (19. 3. 2014)

¹⁰⁸ 14. srpna 2013 byla obnovena mírová jednání mezi zástupci izraelské a palestinské diplomacie. Rozhovory tak byly obnoveny po téměř třech letech. Dostupné z: <<http://www.reuters.com/article/2013/08/08/us-palestinians-israel-usa-idUSBRE9770ZF20130808>> (22. 4. 2014)

Speciální vyslanec americké diplomacie pro mírový proces Martin Indyk se spolu s Kerryem zasazoval o vícestranná jednání moderovaná USA. Byla stanovena a multilaterálně odsouhlasena lhůta devíti měsíců (29. 7. 2013 – 29. 4. 2014), během které by rozhovory měly dospět k podpisu tzv. finální dohody („*Final status Agreement*“) a která by vyřešila všechny sporné body konfliktu včetně statusu města Jeruzaléma, otázky návratu palestinských uprchlíků či problematiku hranice z roku 1967¹⁰⁹.

Již od prvních momentů znovuoobnoveného mírového procesu bylo zřejmé, že jednání nebudou vůbec jednoduchá. Obě strany si kladly určité podmínky, ze kterých nechtěly ustoupit. Izraelská diplomacie se zasazovala především o jistoty v oblasti bezpečnostních otázek pro Stát Izrael a o to, aby PA uznala Izrael jako židovský stát. PA zmiňovala například témata týkající se palestinských uprchlíků, stanovení hranic a vyřešení statusu Jeruzaléma. Komplikovanost jednání dokazuje to, že po několika kolech rozhovorů obě strany deklarovaly: „*Představitelé Izraele i palestinské samosprávy v úterý (5. 11.), po dalším kole mírových rozhovorů, došli ke společnému závěru, že jejich tříměsíční úsilí zatím nikam nevedlo*“¹¹⁰.

Od prosince 2013, po pokračujících komplikacích, se ministr Kerry rozhodl aktivně pomoci izraelské a palestinské diplomacii. Aby bylo dosaženo alespoň nějakého konsenzu, americká diplomacie začala prosazovat podpis tzv. rámcové dohody („*Framework on Agreement*“¹¹¹), která by řešila fundamentální problémy mírového procesu, ale nebyla by však plnohodnotnou mírovou smlouvou. Na uveřejnění návrhu rámcové dohody zatím nedošlo. David Pollock, zaměřující se na problematiku Blízkého východu a odborník působící v *think-tanku The Washington Institute*, k aktuální situaci na počátku roku 2014 dodal: „*Situace není jasná. Ale podle mě je to dobře. Poprvé za 20 let od dohod z Osla, se podařilo udržet detaily jednání v tajnosti*“¹¹². Do dalších rozhovorů se částečně zapojil i prezident Obama. Obama se sešel s izraelským premiérem Netanjahuem během jeho březnové zahraniční cesty do USA, kdy Netanjahu při této příležitosti vystoupil i na každoroční konferenci pořádané organizací AIPAC. Část médií spekulovala, že během jednání obou politiků bude Netanjahuovi

¹⁰⁹ Finální podoba mírové smlouvy a hlavní klíčová témata, by měla být vyřešena během devítiměsíčního jednání. Dostupné z: <<http://www.bbc.com/news/world-middle-east-23505954>> (25. 3. 2014)

¹¹⁰ V listopadu ministr Kerry navštívil Izrael, aby se zde setkal s premiérem Netanjahuem. Poté následovala schůzka v Betlémě, kde se setkal s Mahmúdem Abbásem. Dostupné z: <<http://www.ztis.cz/rubrika/izrael/clanek/kerry-navstivil-izrael-aby-zmirnil-napeti-panujici>> (26. 3. 2014)

¹¹¹ Rámcová dohoda, v anglosaském prostředí nazývána jako „*framework on agreement*“, není finální mírovou dohodou. Jedná se o návrh, který by pomohl vyřešit kruciólní otázky mírového procesu a umožnil tak pokračování dalších diplomatických jednání. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2014/01/01/world/middleeast/kerry-to-press-for-framework-accord-to-keep-mideast-peace-effort-moving.html?_r=0> (23. 3. 2014)

¹¹² David Pollock a jeho lednová analýza aktuální situace palestinsko-izraelských mírových rozhovorů. Dostupné z: <<http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/the-israeli-palestinian-negotiations>> (26. 3. 2014)

prezentován návrh rámcové dohody, avšak nestalo se tak. Dne 17. března se Obama sešel také s palestinským prezidentem Abbásem. Po tomto setkání Abbás označil současné rozhovory za historickou příležitost. Prezident PA dále prezentoval požadavek, aby byla propuštěna poslední – tedy čtvrtá – část ze 104 palestinských vězňů, kteří byli od června 2013 součástí vzájemně dohodnutých podmínek pro obnovení mírových rozhovorů. Premiér Netanjahu na palestinský požadavek reagoval tak, že po 29. březnu nehodlá propustit žádné vězně¹¹³, aniž by se Abbás zaručil, že po vypršení lhůty neopustí jednací stůl a umožní prodloužení mírových rozhovorů (Fiske 2014).

Americká administrativa vyvíjí prostřednictvím intenzivních diplomatických jednání nátlak na obě strany, aby pokračovaly v rozhovorech i po skončení devítiměsíční lhůty. Prezident Obama po washingtonské schůzce s prezidentem Abbásem, která se konala 17. března 2014, mj. deklaroval, že palestinský prezident prostě musí podstoupit toto politické riziko¹¹⁴, včetně případného neúspěchu mírových rozhovorů. Kerry diskutoval s prezidentem Abbásem možné klíčové parametry případné dohody, Abbás však odmítl uznání Izraele jako židovského státu. Dále také potvrdil, že se nehodlá vzdát podmínky práva návratu pro palestinské uprchlíky¹¹⁵.

Ministr Kerry hodlal pokračovat v přesvědčování obou stran, aby rozhovory pokračovaly i po vypršení dohodnutého časového rámce. Kerry v posledním březnovém týdnu doprovázel prezidenta Obamu na jeho zahraniční cestě, která zahrnovala i Evropu. Během evropských jednání prezidenta Obamy se Kerry přesunul do Ammánu, Jordánska. Zde se setkal s prezidentem PA, aby s ním jednal o případném prodloužení časového rámce¹¹⁶. Stejně téma bylo diskutováno i s premiérem Netanjahuem, kdy s ním ministr Kerry telefonicky hovořil během svého letu do Ammánu. Z palestinského i izraelského tábora však zaznívá i kritika od tzv. *hardliners*¹¹⁷, týkající se korektnosti celého mírového procesu. Podle Pollocka by to znamenat, že leadři se někam dostávají (Pollock 2014). Vývoj po vypršení devítiměsíčního

¹¹³ Součástí dohody bylo propuštění 104 vězňů, kdy vězni měli být propuštěni ve čtyřech cyklech, vždy po 26 osobách. V poslední várce vězňů se z 26 osob jednalo o 14 izraelských Arabů, tedy o občany Státu Izrael, s čímž měla část izraelské vlády problém.

¹¹⁴ Web BBC informoval o bilaterální schůzce Abbásem a prezidenta Obamou, včetně jejich vyjádření. Dostupné z: <<http://www.bbc.com/news/world-us-canada-26609468>> (26. 3. 2014)

¹¹⁵ Abbás odmítl základní předpoklad k mírovému uspořádání. Jde především o uznání Izraele jako židovského státu a právo návratu pro palestinské uprchlíky z období izraelské Války o nezávislost z roku 1948. Dostupné z: <<http://www.timesofisrael.com/tv-report-abbas-said-no-to-obama-on-3-core-peace-issues/>> (26. 3. 2014)

¹¹⁶ Závazek izraelské strany o propuštění 104 vězňů se zkomplikoval poté, co premiér Netanjahu odmítl propustit poslední část zadržovaných osob, aniž by se Abbás zavázal k prodloužení rozhovorů i po konci dubna 2014. Schůzka Kerry-Abbás se konala po zasedání států Arabské ligy, kdy zástupci členských zemí odmítli uznat Izrael jako židovský stát. Palestinská samospráva uznává Izrael jako stát, ale ne jako stát židovský. Dostupné z: <<http://www.bbc.com/news/world-us-canada-26747094>> (22. 4. 2014)

¹¹⁷ Termín *hardliners* označuje politický přístup, který zastává tvrdé, striktní a obvykle nekompromisní názory v dané problematice.

období lze jen stěží odhadovat. Pokrok v blízkovýchodním mírovém procesu je však limitován palestinským uznáním Izraele jako židovského státu.

4 Komparace hlavních charakteristik americko-izraelských vztahů za administrativy George W. Bushe a Baracka Obamy

Následující část textu porovnává fakta zjištěná pomocí analýzy. Na základě provedeného zkoumání jednotlivých prezidentských administrativ lze definovat určité společné i odlišné prvky, které ovlivňovaly americkou zahraniční politiku směrem ke Státu Izrael. Z předchozí analýzy vyplývá, že přístup všech čtyř zkoumaných administrativ ve vztahu k Izraeli byl ovlivněn snahou americké diplomacie o prioritní vztahy s Izraelem, postojem jednotlivých prezidentů k blízkovýchodnímu mírovému procesu a vztahy mezi politickými elitami.

Snaha prezidentů USA mít v rámci regionu Blízkého východu prioritní vztahy s Izraelem, je dlouhodobým rysem americké diplomacie. Toto úsilí lze vyzorovat i v rámci zkoumaných administrativ prezidentů Bushe a Obamy. Prezident Bush vždy považoval americko-izraelské vztahy za klíčové. Pro USA je ve vztahu k Izraeli důležitý mj. i fakt, že se jedná o fungující blízkovýchodní liberální demokracii, což koresponduje s ideály, které se USA snaží šířit. Izrael společně s Tureckem patří mezi hlavní vojensko-politické spojence USA na Blízkém východě. Bush svou snahu o dobré vztahy a otevřenou podporu tehdejšímu izraelskému premiérovi Šaronovi nikdy neskrýval. Dobře viditelná byla například u otázek týkajících se bezpečnosti, které v americké zahraniční i domácí politice nabyly ještě většího významu po událostech z 11. září 2001. Lze to jednoznačně demonstrovat na Bushově podpoře Šaronovy silové politiky vůči Palestincům a respektování izraelské doktríny zajištění bezpečnosti a uplatňování práva na sebeobranu proti jakékoliv formě teroru. Bushova náklonnost byla umocněna jeho nejbližším politickým okolím, kdy prezidentův poradní tým reprezentovali spolupracovníci neokonzervativního ražení, jmenovitě Cheney, Rumsfeld nebo Wolfowitz, mající názorově blízko k tehdejší vládní izraelské pravicové straně Likud. Pro administrativu prezidenta Obamy jsou americko-izraelské vztahy neméně důležité, ale do jisté míry jsou limitovány Obamovou snahou o napravení americké „image“ v arabských zemích a o normalizaci vztahů s muslimským světem. Obama sice v červnu 2009 při projevu na půdě Káhirske univerzity jednoznačně vyjádřil neotřesitelné pouto mezi Izraelem a USA, podporu Izraele a potvrzení jeho práva na existenci jako židovského státu, avšak deklaroval mj. i snahu o dobré vztahy s klíčovými zeměmi blízkovýchodního regionu. Bushův odkaz v podobě „nekritické podpory“ se tak postupně v období Obamových administrativ transformoval do

určité formy „konstruktivní kritiky“. Je to zřejmé především otázce mírového procesu, kdy se prezident Obama nezdral negativně hodnotit izraelské kroky a vyvinout diplomatický nátlak především v otázkách týkajících se výstavby židovských osad či izraelském oficiálním uznání (*two-state solution*). V tomto Obamově přístupu lze pozorovat jeho pragmatismus. Z jedné strany prezident Obama plně respektoval zavedené vazby a pevné pouto v podobě americko-izraelského partnerství, z druhé strany se však snažil o normalizaci vztahů s okolními aktéry v čele s PA.

Podnětná je i debata o postojích americké diplomacie ke komplikované izraelsko-palestinské problematice. Na počátku první administrativy prezident Bush opustil přístup, jenž byl typický pro předchozí administrativu Billa Clintona, který se snažil zprostředkování mírového procesu a Bush tak *de facto* rezignoval na jakoukoliv snahu zprostředkovat mírová jednání¹¹⁸. Bushovy kroky byly nepochybně motivovány neúspěchem Clintonovy diplomacie, avšak neochota znovuobnovit mírový proces byla do jisté míry negativně ovlivněna i událostmi z 11. září 2001, po nichž se Bushova zahraniční politika koncentrovala především na boj proti terorismu. Agenda mírového procesu tak na nějaký čas ustoupila do pozadí, aby se později v průběhu druhého Bushova volebního období stala opět živým tématem, kdy Bush v roce 2007 zprostředkoval konferenci v Annapolis¹¹⁹ a další multilaterální jednání. Na rozdíl od svého předchůdce Obama prosazoval znovuobnovení mírového procesu ihned po nástupu do úřadu. Tato snaha byla patrná na Obamově diplomatickém nátlaku na premiéra Netanjahua v průběhu roku 2009, kdy prosazoval zmrazení výstavby židovských osad za hranicí z roku 1967, a to po dobu 10 nejméně měsíců. Následný rozkol mezi Fatáhem a Hamásem však na několik měsíců znemožnil pokračování rozhovorů, které byly znovu oficiálně obnoveny až v roce 2013.

Po svém znovuzvolení do úřadu v roce 2008 se prezident Obama opět začal aktivně angažovat v blízkovýchodním mírovém procesu. Jeho snahu o znovuobnovení mírových jednání lze demonstrovat na jmenování Martina Indyka speciálním vyslancem pro mírový proces nebo na kyvadlové diplomacii ministra Kerryho. Ministr Kerry v roce 2013 několikrát navštívil region Blízkého východu a především díky americké diplomacii byla následně izraelskou a palestinskou reprezentací přijata dohoda o devítiměsíční lhůtě, během které budou

¹¹⁸ K Bushově nástupu do prezidentského úřadu Gilles Kepel dodává: „George W. Bush, jenž se ujal prezidentského úřadu v lednu 2001, o měsíc dřív, než se Ariel Šaron stal premiérem, oznamuje, že se nechce vměšovat do těchto záležitostí a myje si ruce, pokud jde o druhou intifádu a její následky. Rekl, že tak činí proto, že si vzal ponaučení z neúspěchu svého předchůdce, jenž se provinil tím, že jednal osobně s tak málo vhodnou osobou, jakou je Arafát, a snížil tím důstojnost úřadu prezidenta Spojených států“ (Kepel 2006: 19).

¹¹⁹ Izraelskou stranu zde reprezentoval tehdejší premiér Olmert a se svým palestinským protějškem, prezidentem Abbásem, shodli, že k dohodě je potřeba dospět do konce roku 2008. A nepřímo bylo také dospěno k tomu, že v budoucnu by mohl vzniknout Palestinský stát. Oficiálně Izrael uznal *two-state solution* až v červnu 2009 ústy premiéra Netanjahua.

vedeny mírové rozhovory. Lze konstatovat, že se prezident Obama snaží od července 2013 docílit toho, aby byla mírová jednání zdárně ukončena ještě do konce jeho druhého prezidentského mandátu. V politické rovině je toto úsilí patrné na Obamově pověření ministra Kerryho k přímému moderování mírových jednání. Na základě uvedených faktů můžeme konstatovat, že žádná ze zkoumaných administrativ se nevzdala snahy vyřešit blízkovýchodní konfliktu, a to i přes odlišné postoje amerických prezidentů k izraelsko-palestinské problematice. Obě administrativy – jak Bushova, tak Obamova – měly nepochybně zájem na tom, aby izraelsko-palestinský dialog probíhal, avšak názory obou prezidentů se lišily především v tom, do jaké míry pro ně byl blízkovýchodní mírový proces prioritou.

Tradiční forma spolupráce mezi USA a Izraelem je určena nejen historickým vývojem, ale je vázána také na vztah politických elit a jejich ideovou příbuznost. V analyzovaném období lze tento fenomén doložit na dvou protikladných formách vztahů mezi elitami. Na straně jedné se jedná o ideově blízký vztah George W. Bush-Ariel Šaron, kdy oba státníci sdíleli obdobný pohled na tehdejší palestinskou otázku. Oba politiky spojoval kritický přístup k palestinskému vůdci Arafatovi, kterého považovali za nedůvěryhodného z důvodu jeho napojení na některé z organizátorů teroristických činů vůči Izraeli v období druhé intifády, a proto s ním odmítali vést diplomatická jednání. Tato ideologická podobnost mezi Bushem a Šaronem později vyústila v *de facto* nekritický postoj ze strany USA, který lze demonstrovat Bushovou podporou izraelského premiéra v otázce zajištění izraelské bezpečnosti při cílené eliminaci klíčových představitelů teroristických organizací. V kontrastu s ideologickým tandemem Bush-Šaron stojí vztah Obama-Netanjahu. Štěpné linie mezi současnými politickými elitami je možné pozorovat v otázce blízkovýchodního mírového procesu a teheránského jaderného programu. Rozpor bylo možné pozorovat při Obamově snaze řešit izraelsko-palestinský konflikt, kdy americký prezident naléhal na premiéra Netanjahua, aby zastavil výstavbu židovských osad¹²⁰. Nejvýrazněji se však neshody projevíly při řešení teheránského jaderného programu, kdy sice oba politici měli stejný záměr – Blízký východ bez jaderných zbraní – avšak lišili se v tom, jakou cestou k tomuto cíli dospět. Jistou roli v těchto vztazích z let 2001–2014 hrála ideologická profilace zmíněných dvojic, kdy během první části prezidentského mandátu Bushe na sebe narazili dva pravicově smýšlející politici. Naopak v době prezidentství Obamy musel Netanjahu jako konzervativní politik jednat s liberálním prezidentem.

¹²⁰ Na kritiku ze strany USA ohledně výstavby židovských osad se vyslovil izraelský velvyslanec ve Washingtonu, kdy konstatoval: „Izraelsko-americké vztahy jsou nejhorší za posledních 35 let“. Dostupné z: <<http://www.theguardian.com/world/2010/mar/15/israel-us-crisis-ambassador>> (24. 4. 2014)

Závěr

Americkou blízkovýchodní zahraniční politiku lze ve zkoumaném období definovat jako určité vyvažování či hledání kompromisu mezi jednoznačnými bezpečnostními zárukami pro existenci židovského Státu Izrael a snahou o zprostředkování a nalezení řešení v otázce izraelsko-palestinského konfliktu. Předkládaný text zkoumal chování dvou posledních amerických administrativ a jejich zahraniční politiku směrem k Izraeli s důrazem na postoj USA k blízkovýchodnímu mírovému procesu.

Práce v jednotlivých kapitolách poskytla porovnání přístupů George W. Bushe a Baracka Obamy k blízkovýchodním otázkám. Na základě provedené analýzy a následném použití komparativní metody se podařilo odpovědět na výzkumné otázky. Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem lze konstatovat, že návaznost v americko-izraelských vztazích existuje i přes odlišnou ideologickou orientaci dvou zkoumaných prezidentských administrativ. Kontinuita mezi Bushovými a Obamovými administrativami je patrná především v rovině řešení bezpečnostně-politických otázek. Na základě analýzy uvedených pramenů a literatury lze konstatovat, že se USA dlouhodobě profilují jako mezinárodní garant bezpečnosti Státu Izrael, který mu je připraven poskytnout záruky o nezpochybnitelném právu na jeho existenci jako židovského státu. V průběhu obou zkoumaných administrativ oba prezidenti deklarovali, že Izrael má výhradní právo učinit nutné kroky vedoucí k zajištění své vlastní bezpečnosti a toto právo Izraele nikdy na mezinárodním poli nezpochybnili.

V rámci provedené analýzy lze také konstatovat, že výše uvedené administrativy vykazují shodné tendence v oblasti blízkovýchodního mírového procesu. I přes odlišnou míru důležitosti, kdy pro Bushovu administrativu mírové rozhovory nebyly prioritou, v porovnání s politikou prezidenta Obamy, oba prezidenti vykazují vyšší míru asertivity ve svém druhém volebním období. U Bushe je patrné, že se do mírových jednání aktivně vložil až ve druhé polovině svého druhého prezidentského mandátu. Vedlejším produktem tohoto úsilí byla bezesporu sebe prezentace i jako konstruktivního politika, kdy do té doby mohl být částí americké i světové veřejnosti vnímán pouze jako válečný prezident vedoucí ozbrojené konflikty v Afghánistánu a Iráku. Prezident Obama, pro kterého byl blízkovýchodní mírový proces od začátku jeho prvního mandátu prioritou, se sice ihned po nástupu do úřadu zasazoval o znovuoživení diplomatických jednání, výraznějšího úspěchu však nedosáhl. Až po svém znovuzvolení se opětovně snažil oživit mírové rozhovory, k čemuž mělo pomoci jmenování nového zvláštního vyslance pro blízkovýchodní mírový proces Martina Indyka a následné

pověření přímo ministra Kerry vedením diplomatických jednání. Aktivní zapojení prezidenta Obamy do mírového procesu na začátku jeho druhého mandátu lze hodnotit pozitivně. Zároveň však nelze opomenout i kritický pohled na skutečnost, že delegoval vyjednávání na Indyka a Kerryho a v případě neúspěchu mírového procesu nebylo spojováno přímo s osobou Obamy.

Na základě provedené analýzy relevantních faktů byla hypotéza, vyřčená v úvodu práce, verifikována. S ohledem na předložená data a prostřednictvím výzkumných otázek se v práci podařilo prokázat, že republikánský prezident má větší tendence chovat se proizraelsky. Naproti tomu demokratický prezident Obama má ve sledovaném období sklony k tomu, aby při řešení izraelsko-palestinského konfliktu vystupoval jako nestranný arbitr, který zastává neutrální postoje a jeho hlavní role se omezuje na moderování jednání mezi oběma stranami.

Vzhledem k omezenému rozsahu práce nebylo možné se detailněji věnovat tématu klíčových mezníků aktuálního vývoje v izraelsko-palestinském konfliktu, a to především z toho důvodu, že se jedná komplexní a komplikovaný fenomén s neustálým vývojem. S ohledem na dynamiku izraelsko-palestinského konfliktu a na něj navazujícího mírového procesu by pro hlubší uchopení této problematiky v širších souvislostech bylo vhodné podrobnější zpracování v práci většího rozsahu. Tím se nabízí možnost dalšího výzkumu v podobě detailnější analýzy, která by mohla být provedena po skončení Obamova druhého prezidentského mandátu. Vhodným předmětem zkoumání by byla analýza toho, zda by po vypršení časového rámce pro mírové rozhovory prezident Obama i nadále pokračoval v hledání řešení izraelsko-palestinské otázky či nikoliv. Další prostor pro případné bádání se nabízí v podobě celkového zhodnocení Obamovy administrativy, kdy po uplynutí Obamova druhého prezidentství by bylo možné lépe zanalyzovat, zdali bylo dosaženo stanovených cílů deklarovaných během prezidentské kampaně, popřípadě jestli se podařilo dosáhnout alespoň dílčích úspěchů v izraelsko-palestinské otázce.

Obnovená mírová jednání (k 24. 4. 2014) stále probíhají, ačkoliv žádného hmatatelného posunu dosud dosaženo nebylo a od počátku dubna se celý proces nachází v kritické fázi vzhledem k neochotě obou zúčastněných stran přistoupit na kompromis. Izraelci, Palestinci a ani Kerryho diplomatický aparát však dosud nepřipustili oficiální krach jednání. Budoucí postoje americké diplomacie k izraelské, resp. izraelsko-palestinské otázce, se dají jen obtížně předpovídat. Následný vývoj tak bude záviset na výsledcích rozhovorů, které jsou v současnosti

vedeny. S ohledem na vynakládané úsilí ze strany USA se dá podle některých komentářů očekávat, že jednání budou prodloužena, jelikož je zde patrná snaha dosáhnout dohody ještě do konce prezidentského mandátu Baracka Obamy.

Abstrakt

Škácha, Libor: *Izraelská otázka v americké zahraniční politice v 21. století: Analýza přístupu administrativy George W. Bushe a Baracka Obamy*. Bakalářská práce. Olomouc, Katedra politologie a evropských studií Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci 2014, 60s.

Bakalářská práce se zabývá americkou blízkovýchodní zahraniční politikou s akcentem na Stát Izrael. Geopolitické spojení mezi USA a Izraelem, jež není ukotveno v žádné bilaterální nebo alianční smlouvě, je výjimečné. Všímá si soudobých událostí, faktorů a kroků jednotlivých prezidentů, které formovaly novodobé americko-izraelské vztahy v 21. století.

Cílem práce je zanalyzovat zahraniční politiku dvou posledních amerických prezidentů George W. Bushe a Baracka Obamy, kteří zastupující hlavní proudy americké politiky. jejich postoje a přístupy k izraelské a izraelsko-palestinské otázce a zjistit, jaké prvky zahraniční politiky mají obě administrativy společné, a které nikoli. Práce demonstruje, kdy v průběhu střídání vlád a rotaci elit, se měnily postoje amerických prezidentů k tomu, jakým způsobem by se měla americká zahraniční politika stavět k Izraeli, k palestinsko-izraelskému konfliktu a potažmo jakou diplomatickou cestou blízkovýchodní problematiku řešit. Podstata americko-izraelských vztahů je určována dvěma základními tématy. Na straně jedné je to forma politických a bezpečnostních záruk ze strany USA garantující právo na existenci životaschopného Izraele jako židovského státu. Na druhé straně se nachází téma dlouhotrvajícího izraelsko-palestinského konfliktu, kdy se USA snaží moderovat blízkovýchodní mírový proces a pomoci angažovaným stranám najít řešení.

Klíčová slova: George W. Bush, Barack H. Obama, zahraniční politika USA, izraelská politika, blízkovýchodní mírový proces, Palestinská samospráva

Škácha, Libor: *Israeli Question in American Foreign Policy in 21th Century: The Analysis of Position of George W. Bush and Barack Obama's Administration*. Bachelor Thesis. Olomouc, Department of Political Science and European Studies, Faculty of Arts, Palacký University in Olomouc 2014, 60 pages.

The thesis deals with american Middle East foreign policy especially towards the State of Israel. In general, geopolitical partnership between the US-Israeli governments is considered to be rare with regard to any arranged bilateral or multilateral strategic agreement. The paper reflects contemporary international affairs and acts of particular american presidents which have been shaping modern american-israeli relations during the 21st century.

The main goal of this essay is the analysis of foreign policy of two american presidents who have been representing the mainstreams of political ideologies in US. The thesis discusses their approaches to Israeli and Israeli-Palestinian phenomenon. The paper also includes the elements which american governments have and have not in common. It shows the changing of presidential approaches and points of views on solving the Israeli and Israeli-Palestinian question depending on government changes and rotation of the political elites. The essence of US-Israeli relation is formed by two topics. On the one hand America's security and political guarantees that includes principles for Israel such as the right to exist for the viable jewish State of Israel. On the other hand the topic of long-lasting Middle East Peace Process needs to be mentioned and the US diplomacy well-known as the main negotiator that tries to moderate and to help to figure it out.

Key words: George W. Bush, Barack H. Obama, Foreign policy of the United States, Israeli politics, Middle East Peace Process, Palestinian Authority

Prameny a literatura

Prameny

„Address by PM Netanyahu at Bar-Ilan University“ *Israel Ministry of Foreign Affairs*, (online). Dostupné z:

<http://mfa.gov.il/MFA/PressRoom/2009/Pages/Address_PM_Netanyahu_Bar-Ilan_University_14-Jun-2009.aspx> (17. 3. 2014)

„Aktuální sankce vůči Íránu“ *Celní správa České republiky*, (online). Dostupné z:

<<http://www.celnisprava.cz/cz/aktuality/Stranky/aktualni-sankce-vuci-iranu.aspx>> (27. 2. 2014)

„Americans' Sympathies for Israel Match All-Time High“ *Gallup*, (online). Dostupné z:

<<http://www.gallup.com/poll/161387/americans-sympathies-israel-match-time-high.aspx>> (23. 11. 2013)

„Barack Obama“ *The White House*, (online). Dostupné z:

<<http://www.whitehouse.gov/about/presidents/barackobama>> (27. 2. 2014)

Ben-Ami, Shlomo. 2007. „Bushova cestovní mapa k neúspěchu na Středním východě“

Project Syndicate 5. 2. 2007, (online). Dostupné z: <<http://www.project-syndicate.org/commentary/bush-s-road-map-to-failure-in-the-middle-east/czech>> (22. 10. 2013)

„Benjamin Netanyahu“ *Israel Ministry of Foreign Affairs*, (online). Dostupné z:

<<http://www.mfa.gov.il/mfa/aboutisrael/state/pages/benjamin%20netanyahu.aspx>> (21. 10. 2013)

„Biography of Ariel Sharon“ *MidEastWeb GateWay*, (online). Dostupné z:

<<http://www.mideastweb.org/bio-sharon.htm>> (23. 10. 2013)

„Biography of President George Bush“ *The White House*, (online). Dostupné z:

<<http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/president/biography.html>> (23. 10. 2013)

Bush, George W. 2008. „President Bush Addresses Members of the Knesset“ Příspěvek

přednesený na projevu v Knessetu k *Šedesátému výročí vzniku Izraele*. Jeruzalém, 15. 5. 2008. Dostupné z: <<http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2008/05/20080515-1.html>> (23. 10. 2013)

„Camp David II“ *Middle East Research and Information Project*. (online). Dostupné z:

<http://www.merip.org/palestine-israel_primer/camp-david-II-pal-isr-prim.html> (24. 11. 2013)

Clinton, Hillary R. 2010. „Clinton's Remarks at the Brookings Institution's Saban Center for

Middle East Policy Seventh Annual Forum, December 2010“ Příspěvek přednesený na konferenci pořádané *Brookings Institution Saban Center for Middle East Policy Seventh Annual Forum*. Washington, 10. 12. 2010. Dostupné z: <<http://www.cfr.org/israel/clintons-remarks-brookings-institutions-saban-center-middle-east-policy-seventh-annual-forum-december-2010/p23635>> (27. 2. 2014)

Cohen, Ben. 2012. „L'éclatante lâcheté de l'administration Obama au Proche – Orient“ *Europe Israël*, 12. 11. 2013 (online). Dostupné z: <<http://www.europe-israel.org/2013/11/leclatante-lachete-de-ladministration-obama-au-proche-orient/>> (26. 3. 2014)-pramen

„Ehud Olmert“ *Knesset*, (online). Dostupné z: <http://www.knesset.gov.il/lexicon/eng/olmert_ehud_eng.htm> (23. 10. 2013)

„Eighteenth Knesset: Government 32“ *The Knesset*, (online). Dostupné z: <http://www.knesset.gov.il/govt/eng/GovtByNumber_eng.asp?govt=32> (27. 2. 2014)

„Exchange of Letters Between President Bush and Prime Minister Sharon“ *United States Institute of Peace*, (online). Dostupné z: <http://www.usip.org/sites/default/files/Peace%20Puzzle/15_Exchange%20of%20Letters%20Between%20President%20Bush%20and%20Prime%20Minister%20Sharon.pdf> (21. 10. 2013)

Federal Election Commission. 2001. „2000 Presidential Electoral and Popular Vote“. *FEC*, December 2001 (online). Dostupné z: <<http://www.fec.gov/pubrec/fe2000/elecpop.htm>> (22. 10. 2013)

„Foreign Terrorist Organizations“ *U S Department of State-Bureau of Counterterrorism*, (online). Dostupné z: <<http://www.state.gov/j/ct/rls/other/des/123085.htm>> (17. 3. 2014)

„Foreign Terrorist Organizations“ *US Department of State*, (online). Dostupné z: <<http://www.state.gov/documents/organization/45323.pdf>> (24. 11. 2013)

„General Assembly Votes Overwhelmingly to Accord Palestine 'Non-Member Observer State' Status in United Nations“ *United Nations*, (online). Dostupné z: <<http://www.un.org/News/Press/docs/2012/ga11317.doc.htm>> (22. 4. 2014)

„Gilad Shalit: Released after 5 Years in Terrorist Captivity“ *Israel Ministry of Foreign Affairs* 2013. Dostupné z: <<http://www.mfa.gov.il/mfa/foreignpolicy/issues/pages/behind%20the%20headlines-%20six%20months%20in%20terrorist%20captivity%2011-jan-2007.aspx>> (22. 10. 2013)

Gilmore, Gerry J. 2005. „Bush's 'Axis of Evil' Speech Put Iraq on Notice“ *U S Department of Defence* 18. 3. 2005, (online). Dostupné z: <<http://www.defense.gov/news/newsarticle.aspx?id=31166>> (20. 4. 2014)

„Hillary Rodham Clinton“ *United States Department of State*, (online). Dostupné z: <<http://history.state.gov/departmenthistory/people/clinton-hillary-rodham>> (27. 2. 2014)

„Israeli-Palestinian Peace Process: The Annapolis Conference“ *CRS Report for Congress*, (online). Dostupné z: <<http://fpc.state.gov/documents/organization/98093.pdf>> (24. 11. 2013)

„John Kerry“ *United States Department of State*, (online). Dostupné z: <<http://www.state.gov/r/pa/ei/biog/203657.htm>> (27. 2. 2014)

„Joint Plan of Action“ *European External Action Service*, (online). Dostupné z: <http://eeas.europa.eu/statements/docs/2013/131124_03_en.pdf> (16. 3. 2014)

„La recherche d'un règlement pacifique et le rôle de l'ONU“ *Nations Unies*, (online). Dostupné z: <<http://www.un.org/french/Depts/palestine/history7.shtml>> (21. 10. 2013)

„Martin S Indyk“ *Brookings*, (online). Dostupné z: <<http://www.brookings.edu/experts/indykm.aspx>> (27. 2. 2014)

„Mezinárodní sankce proti Íránu a KLDR“ *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky*, (online). Dostupné z: <<http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/mezinarodni-sankce-proti-iranu-a-kldr>> (27. 2. 2014)

„Middle East & North Africa“ *U S Department of Energy*, (online). Dostupné z: <<http://www.eia.gov/countries/mena/>> (23. 4. 2014)

Netanjahu, Benjamin. 2012. „PM Netanyahu Addresses AIPAC Policy Conference 2012“ Příspěvek přednesený na konferenci *AIPAC Policy Conference 2012*. Washington DC, 5. 3. 2012

„Nineteenth Knesset: Government 33“ *The Knesset*, (online). Dostupné z: <http://www.knesset.gov.il/govt/eng/GovtByNumber_eng.asp?govt=33> (27. 2. 2014)

Obama, Barack. 2009. „Remarks by the President on a New Beginning“ Příspěvek přednesený na půdě *Cairo University*. Káhira, 4. 6. 2009. Dostupné z: <http://www.whitehouse.gov/the_press_office/Remarks-by-the-President-at-Cairo-University-6-04-09> (27. 2. 2014)

„Operation Pillar of Defense“ *Israel Security Agency*, (online). Dostupné z: <<http://www.shabak.gov.il/English/EnTerrorData/Reviews/Pages/OperationPillarofDefense.aspx>> (17. 3. 2014)

„Palestina“ *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky*, (online). Dostupné z: <https://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/blizky_vychod/palestina/politika/vnitropoliticka_charakteristika.html> (22. 4. 2014)

„President Obama at 2012 AIPAC Policy Conference“ *The White House*, 4. 3. 2012 (video). Dostupné z: <<http://www.whitehouse.gov/photos-and-video/video/2012/03/04/president-obama-2012-aipac-policy-conference#transcript>> (27. 2. 2014)

„Prováděcí nařízení rady (EU) č. 714/2013“ *Euroskop*, (online). Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:201:0010:0013:CS:PDF>> (17. 3. 2014)

„Ronald Reagan“ *The White House*, (online). Dostupné z: <<http://www.whitehouse.gov/about/presidents/ronaldreagan>> (22. 4. 2014)

„Secretary of State Condoleezza Rice“ *US Department of State*, (online). Dostupné z: <<http://2001-2009.state.gov/secretary/>> (22. 10. 2013)

„Seizing of the Palestinian Weapons Ship Karine A“ *Israel Ministry of Foreign Affairs*, (online). Dostupné z: <<http://www.mfa.gov.il/mfa/pressroom/2002/pages/seizing%20of%20the%20palestinian%20weapons%20ship%20karine%20a%20-.aspx>> (23. 10. 2013)

„Sharm el-Sheikh Fact-Finding Committee“ *Lillian Goldman Law Library - Yale University*, (online). Dostupné z: <http://avalon.law.yale.edu/21st_century/mitchell_plan.asp> (24. 11. 2013)

„Statements by US Sec Kerry, Palestinian Negotiator Erekat and Justice Min Livni“ *Israel Ministry of Foreign Affairs*, (online). Dostupné z: <<http://mfa.gov.il/MFA/ForeignPolicy/Peace/Guide/Pages/Relaunching-of-Israel-Palestinian-talks-30-Jul-2013.aspx>> (26. 3. 2014)

„The 29th Government“ *Prime Minister`s Office*, (online). Dostupné z: <<http://www.pmo.gov.il/English/History/PastGovernments/Pages/The29thGovernment.aspx>> (24. 11. 2013)

„The 30th Government“ *Prime Minister`s Office*, (online). Dostupné z: <<http://www.pmo.gov.il/English/History/PastGovernments/Pages/30thGovernmentoftheStateofIsrael.aspx>> (24. 11. 2013)

„The 31th Government“ *Prime Minister`s Office*, (online). Dostupné z: <<http://www.pmo.gov.il/English/History/PastGovernments/Pages/The31stGovernment.aspx>> (24. 11. 2013)

„The Nobel Peace Prize for 2009 to President Barack Obama - Press Release“ *Nobel Media AB*, (online). Dostupné z: <http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/2009/press.html> (22. 2014)

„Thomas E. Donilon“ *Council on Foreign Relations*, (online). Dostupné z: <<http://www.cfr.org/experts/world/thomas-e-donilon/b11389/bio>> (16. 3. 2014)

„Treaty on the Non-proliferation on Nuclear Weapons (NPT)“ *United Nations Office for Disarmament Affairs*, (online). Dostupné z: <<http://www.un.org/disarmament/WMD/Nuclear/NPT.shtml>> (22. 2. 2014)

U S Department of Commerce. 2012. „Christian Church Adherents and Jewish Population, States“. *The 2012 Statistical Abstract The National Data Book*, June 2012 (online; Pdf). Dostupné z: <<http://www.census.gov/compendia/statab/2012/tables/12s0077.pdf>> (20. 4. 2014)

U S Department of State. 2003. „Roadmap for Peace in the Middle East: Israeli/Palestinian Reciprocal Action, Quartet Support“ *Bureau of Public Affairs*, July 2003. (online). Dostupné z: <<http://2001-2009.state.gov/r/pa/ei/rls/22520.htm>> (21. 10. 2013)

U S Election Atlas. 2008. „2000 Event Timeline – Post-election“. *Atlas of U S Presidential elections*, 2008. (online). Dostupné z: <<http://uselectionatlas.org/INFORMATION/ARTICLES/pe2000timeline.php>> (22. 10. 2013)

„United Nations Security Council Resolution 1701“, *Israel Ministry of Foreign Affairs*, (online). Dostupné z: <<http://www.mfa.gov.il/mfa/foreignpolicy/peace/mfadocuments/pages/united%20nations%20security%20council%20resolution%201701%2011-aug-2006.aspx>> (21. 11. 2013)

United Nations. 2003. „A Performance-based Roadmap to a Permanent Two-state Solution to the Israeli-Palestinian Conflict“. United Nations. April 2003 (online; Pdf). Dostupné z: <<http://www.un.org/News/dh/mideast/roadmap122002.pdf>> (23. 11. 2013)

United Nations. 2006. „Security Council Calls for End to Hostilities Between Hizbollah, Israel, Unanimously Adopting Resolution 1701 (2006)“ *Department of Public Information*, August 2006 (online; Doc). Dostupné z: <<http://www.un.org/News/Press/docs/2006/sc8808.doc.htm>> (22. 10. 2013)

United Nations. 2009. „Security Council Calls for Immediate, Durable, Fully Respected Ceasefire in Gaza Leading to Full Withdrawal of Israeli Forces“, January 2009 (online; Doc). Dostupné z: <<http://www.un.org/News/Press/docs/2009/sc9567.doc.htm>> (14. 4. 2014)

„Vice President Joe Biden“ *The White House*, (online). Dostupné z: <<http://www.whitehouse.gov/administration/vice-president-biden>> (20. 4. 2014)

White House. 2010. „National Security Strategy“ *The White House*, May 2010 (online; Pdf). Dostupné z: <http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/rss_viewer/national_security_strategy.pdf> (16. 3. 2014)

Literatura

„Abbas Says Ready to Engage with Netanyahu on Middle East Peace Proces“ *Haaretz*, (online). Dostupné z: <<http://www.haaretz.com/news/diplomacy-defense/abbas-says-ready-to-engage-with-netanyahu-on-middle-east-peace-process-1.429111>> (26. 3. 2014)

Abu-Eid, Ramzi, Thim, Michal. 2009. „Blízký východ.“ Pp. 194–217 in Kryštof Kozák, Jakub Lepš, Michal Thim. *Zahraniční politika USA na začátku 21. století*. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky

Awad, Marwa. 2011. „Fatah, Hamas End Feud, Agree to Interim Government“ *Reuters* 27. 4. 2011, (online). Dostupné z: <<http://www.reuters.com/article/2011/04/27/us-palestinians-reconciliation-idUSTRE73Q50820110427>> (20. 4. 2014)

Barša, Pavel. 2003. *Hodina impéria: zdroje současné zahraniční politiky USA*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav.

Benari, Elad. 2012. „Netanyahu to Czech PM: Thank You for Standing Up for Peace“ *Israeli National News*, 6. 12. 2012 (online). Dostupné z: <<http://www.israelnationalnews.com/News/News.aspx/162893#.U05R0XD1rNU>> (16. 4. 2014)

Beneš, Josef. „Působení pro-izraelské lobby v americké zahraniční politice během první administrativy George W. Bushe“ *Informační systém Masarykovy univerzity*, 6. 12. 2012 (online). Dostupné z: <http://is.muni.cz/th/363592/fss_b/Bakalarska_prace_-_Josef_Benes.pdf> (21. 10. 2013)

„Benjamin „Bibi“ Netanyahu“ *Jewish Virtual Library*, (online). Dostupné z: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/biography/netanyahu.html>> (23. 10. 2013)

Berman, Lazar, Elhanan, Miller, Rebecca, Shimoni-Stoil. 2014. „TV Report: Abbas Said ‘No’ to Obama on 3 Core Peace Issues“ *The Times of Israel*, 22. 3. 2014 (online). Dostupné z: <<http://www.timesofisrael.com/tv-report-abbas-said-no-to-obama-on-3-core-peace-issues/>> (26. 3. 2014)

Bettiza, Gregorio, Christopher, Phillips. 2010. „Obama`s Middle East Policy: Time to Decide.“ *LSE IDEAS Special Report* (3), 11–15. Dostupné z: <<http://www.lse.ac.uk/IDEAS/publications/reports/pdf/SR003/bettiza.pdf>> (26. 2. 2014)

Bronner, Ethan. 2010. „As Biden Visits, Israel Unveils Plan for New Settlements“ *The New York Times*, 9. 3. 2010 (online). Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2010/03/10/world/middleeast/10biden.html?_r=0> (22. 2. 2014)

„Bush criticises Israel fence“ *BBC*, (online). Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/3096609.stm> (23. 11. 2013)

„Compare Think Tanks“ *Find The Data*, (online). Dostupné z: <<http://think-tanks.findthedata.org/>> (24. 11. 2013)

Čejka, Marek. 2013. *Izrael a Palestina: Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. Brno: Barrister & Principal.

Dean, John W. 2004. *Worse than Watergate: the Secret Presidency of George W. Bush*. New York: Little, Brown and Company.

Dehghan, Saeed Kamali. 2012. „Who Will Succeed Ahmadinejad in Iran's Presidential Election Next Year?“ *The Guardian* 7. 9. 2012, (online). Dostupné z: <<http://www.theguardian.com/world/iran-blog/2012/sep/07/ahmadinejad-iran-presidential-election>> (20. 4. 2014)

Dehghan, Saeed Kamali. 2013. „Iran: Hassan Rouhani Wins Presidential Election“ *The Guardian* 15. 6. 2013, (online). Dostupné z: <<http://www.theguardian.com/world/2013/jun/15/iran-presidential-election-hassan-rouhani-wins>> (20. 4. 2014)

„Ehud Olmert“ *Jewish Virtual Library*, (online). Dostupné z: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/biography/olmert.html>> (24. 3. 2014)

Federman, Josef, Karin, Laub. 2012. „Israel-Hamas Ceasefire: Egypt Announces Peace Deal to Take Effect At 9 P.M.“ *The Huffington Post*, 21. 11. 2012 (online). Dostupné z: <http://www.huffingtonpost.com/2012/11/21/israel-hamas-ceasefire_n_2171197.html> (27. 2. 2014)

Fendel, Hillel, Hanna Levi, Julian. 2007. „Olmert-Abbas-Rice Summit Set for Feb. 19“ , *Israel National News* 2. 7. 2007, (online). Dostupné z: <<http://www.israelnationalnews.com/News/News.aspx/121109#.UpIzOMTuKwU>> (20. 4. 2014)

Fiske, Gavriel. 2014. „PM: No New Prisoner Release without Something of Value in Exchange“ *The Times of Israel* 30. 3. 2014, (online). Dostupné z: <<http://www.timesofisrael.com/netanyahu-prisoner-issue-to-be-resolved-in-days/>> (22. 4. 2014)

Gardner, Frank. 2003. „Who's Who in the 'Axis of Evil'“ *BBC*, 20. 12. 2003 (online). Dostupné z: <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/1988810.stm>> (27. 2. 2014)

„Gaza uvítala první státní návštěvu. Přestože žádným státem není“ *Česká televize*, 23. 10. 2012 (video). Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/200732-gaza-uvitala-prvni-statni-navstevu-prestoze-zadnym-statem-neni/>> (27. 2. 2014)

Gerges, Fawaz A 2013. „The Obama Approach to the Middle East: the End of America's Moment?“ *International Affairs* 89 (2), 299–323. Dostupné z: <<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1468-2346.12019/pdf>> (22. 2. 2014)

Gordon, Michael R., Jodi, Rudoren. 2013. „Kerry to Press for ‘Framework’ Accord to Keep Mideast Peace Effort Moving“ *The New York Times*, 31. 12. 2013 (online). Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2014/01/01/world/middleeast/kerry-to-press-for-framework-accord-to-keep-mideast-peace-effort-moving.html?_r=0> (26. 3. 2014)

Gray, Colin S 2011. „Hard Power and Soft Power: The Utility of Military Force as an Instrument of Policy in the 21st Century“ *Strategic Studies Institute*, April 2011 (online; Pdf). Dostupné z: <<http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdffiles/PUB1059.pdf>> (23. 4. 2014)

„Haag Izraeli: zbourejte zed', je nezákonná“ *iDnes*, (online). Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/haag-izraeli-zbourejte-zed-je-nezakonna-fca-zahranicni.aspx?c=A040709_112639_zahranicni_lkr> (22. 10. 2013)

Haass, Richard N., Martin, Indyk. 2009. „Beyond Iraq“ *Foreign Affairs*, 1. 1. 2009 (online). Dostupné z: <<http://www.foreignaffairs.com/articles/63718/richard-n-haass-and-martin-indyk/beyond-iraq>> (26. 2. 2014)

Henry, Ed, Elise, Labott. 2009. „George Mitchell Named Special Envoy for the Middle East“ *CNN*, 22. 1. 2009 (online). Dostupné z: <<http://edition.cnn.com/2009/POLITICS/01/22/obama.mitchell/>> (27. 2. 2014)

Hoder, Lukáš, Petr, Suchý. 2011. „Bushova doktrína na Blízkém východě; zahraniční politika USA vůči Blízkému východu v období administrativy George W. Bushe.“ *Obrana a strategie* 11 (1), 69–85. Dostupné z: <<http://www.defenceandstrategy.eu/cs/archiv/rocnik-2011/1-2011/clanky/bushova-doktrina-na-blizkem-vychode.html#.UmVgRfnIa3g>> (21. 10. 2013)

Hughes, David. 2009. „Ehud Olmert Snaps his Fingers and George Bush Comes Running“ *The Telegraph*, 13. 1. 2009 (online). Dostupné z: <http://blogs.telegraph.co.uk/news/davidhughes/8091257/Ehud_Olmert_snaps_his_fingers_and_George_Bush_comes_running/> (14. 4. 2014)

Ježová, Michaela, Helena, Burgerová. 2011. *Současný Blízký východ: politický, ekonomický a společenský vývoj od druhé světové války do současnosti*. Brno: Barrister & Principal.

Jirsa, Zdeněk. „Hamás a Fatah: Dvě strany palestinské politiky“ *Informační systém Masarykovy univerzity*, 5. 5. 2009 (online). Dostupné z: <http://is.muni.cz/th/219252/fss_b/Hamas_a_Fatah_-_Dve_strany_palestinske_politiky.pdf> (23. 4. 2014)

Ibish, Hussein. 2012. „Operation Cast Lead“ *Foreign Policy*, 14. 11. 2012 (online). Dostupné z: <http://www.foreignpolicy.com/articles/2012/11/14/operation_cast_lead_20> (23. 10. 2013)

Indyk, Martin, Kenneth, Lieberthal, Michael E., O'Hanlon. 2012. *Scoring Obama's Foreign Policy*. Washington: Brookings Institution Press.

„Iran Agrees to Curb Nuclear Activity at Geneva Talks“ *BBC*, (online). Dostupné z: <<http://www.bbc.com/news/world-middle-east-25074729>> (27. 2. 2014)

„Israel Attacks Gaza Aid Fleet“ *Aljazeera*, (online). Dostupné z: <<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2010/05/201053133047995359.html>> (16. 3. 2014)

„Israeli-Palestinian Peace Talks: Nine-month Deal Goal“ *BBC*, (online). Dostupné z: <www.bbc.com/news/world-middle-east-23505954> (26. 3. 2014)

„Izraelci rozstříleli dům s úřadovnou šéfa Hizballáhu“ *iDnes*, (online). Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/zahranicni.aspx?c=A060714_152344_zahranicni_miz> (23. 10. 2013)

„Kadima“ *Haaretz*, online. Dostupné z:
<<http://www.haaretz.com/misc/tags/Tag/Second%25252525252525252525252520Lebanon%25252525252525252525252520Wa29AEr-1.477718/Kadima-1.476782>> (23. 11. 2013)

Keinon, Herb. 2013. „Netanyahu Apologizes to Turkey over Gaza Flotila“ *The Jerusalem Post*, 22. 3. 2013 (online). Dostupné z: <<http://www.jpost.com/International/Obama-Netanyahu-Erdogan-speak-by-phone-307423>> (16. 3. 2014)

Kejlová, Tamara. 2013. „Historický průlom, nebo spíš omyl? Dohoda o íránském jádru je na světě“ *Česká televize*, 24. 11. 2013 (online). Dostupné z:
<<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/251793-historicky-prulom-nebo-spis-omyl-dohoda-o-iranskem-jadru-je-na-svete/>> (25. 2. 2014)

Kepel, Gilles. 2006. *Válka v srdci islámu*. Praha: Karolinium

„Kerry Adopts Wait-and-see Approach on Post-Morsi Egypt“ *Middle East Online*, (online). Dostupné z: <<http://www.middle-east-online.com/english/?id=60173>> (17. 3. 2014)

„Kerry Flies to Jordan for Abbas Talks as Deadline Looms“ *BBC*, (online). Dostupné z: <<http://www.bbc.com/news/world-us-canada-26747094>> (22. 4. 2014)

„Kerry navštívil Izrael, aby zmírnil napětí panující mezi izraelskou a palestinskou stranou“ *Židovský tiskový a informační servis*, (online). Dostupné z:
<<http://www.ztis.cz/rubrika/izrael/clanek/kerry-navstivil-izrael-aby-zmirnil-napeti-panujici>> (26. 3. 2014)

Kershner, Isabel. 2010. „Deadly Israeli Raid Draws Condemnation“ *The New York Times*, 31. 5. 2010 (online). Dostupné z:
<http://www.nytimes.com/2010/06/01/world/middleeast/01flotilla.html?_r=0> (27. 2. 2014)

Krupp, Michael. 2013. *Dějiny státu Izrael od založení do dneška*. Praha: Vyšehrad.

Labott, Elise. 2009. „Obama Drops Demand that Israel Freeze Settlements“ *CNN*, 23. 9. 2009 (online). Dostupné z: <<http://edition.cnn.com/2009/POLITICS/09/22/us.mideast/>> (16. 3. 2014)

Laurent, Eric. 2004. *Tajný svět George W. Bushe: v síti víry, obchodu a moci*. Praha: Intu.

Lepš, Jakub. 2009. „Zahraniční politika USA mezi prezidentem a kongresem.“ Pp. 48–79 in Kryštof Kozák, Jakub Lepš, Michal Thim. *Zahraniční politika USA na začátku 21. století*. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky

Lerner, Rabbi Michael. 2012. „Iran, Israel, and Obama.“ *Tikkun Magazine* 27 (3), 6–12. Dostupné z: <<https://www.tikkun.org/nextgen/iran-israel-and-obama>> (26. 2. 2014)

Luft, Gal. „The Karine-A Affair: A Strategic Watershed in the Middle East?“ *The Washington Institute for Near East Policy* 30. 1. 2002, (online). Dostupné z:
<<http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/the-karine-a-affair-a-strategic-watershed-in-the-middle-east>> (21. 10. 2013)

MacAskill, Ewen, Chris, McGreal. 2005. „Israel Should Be Wiped Off Map, Says Iran's President“ *The Guardian*, 27. 10. 2005 (online). Dostupné z: <<http://www.theguardian.com/world/2005/oct/27/israel.iran>> (27. 2. 2014)

„Mahmoud Abbas“ *Haaretz*, (online). Dostupné z: <<http://www.haaretz.com/misc/tags/Mahmoud%20Abbas-1.477128>> (22. 10. 2013)

Mahoney, Daniel J. 2007. *Konzervatismus, demokracie a zahraniční politika*. Praha: Občanský institut.

Manfreda, Primož. „Definition of the Arab Spring“ *About*, (online). Dostupné z: <<http://middleeast.about.com/od/humanrightsdemocracy/a/Definition-Of-The-Arab-Spring.htm>> (24. 3. 2014)

Manfreda, Primož. „Egyptian President Mohammed Morsi: Profile“ *About*, (online). Dostupné z: <<http://middleeast.about.com/od/egypt/a/Egyptian-President-Mohammed-Morsi-Profile.htm>> (24. 3. 2014)

„Ministři zahraničí EU rozhodli. Vojenské křídlo Hizballáhu zařadili mezi teroristické skupiny“ *iHned*, (online). Dostupné z: <<http://zpravy.ihned.cz/c1-60292100--evropska-unie-hizballah-libanon-terorismus-ministr-zahranici>> (23. 10. 2013)

„Na půdě OSN se dnes rozhodne o další budoucnosti Palestinců“ *Česká televize*, 23. 9. 2011 (video). Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/137234-na-pude-osn-se-dnes-rozhodne-o-dalsi-budoucnosti-palestincu/>> (26. 2. 2014)

Nasaw, Daniel. 2008. „Controversial Comments Made by Rev Jeremiah Wright“ *The Guardian*, 18. 3. 2008 (online). Dostupné z: <<http://www.theguardian.com/world/2008/mar/18/barackobama.uselections20083>> (27. 2. 2014)

Nasaw, Daniel, Matthew, Weaver. „Israel Claims Jerusalem Settlement Plan Would Not Harm Palestinians“ *The Guardian* 15. 3. 2010, (online). Dostupné z: <<http://www.theguardian.com/world/2010/mar/15/israel-us-crisis-ambassador>> (24. 4. 2014)

„Obama Tells Palestinian Leader to Take Risks for Peace“ *BBC*, (online). Dostupné z: <<http://www.bbc.com/news/world-us-canada-26609468>> (26. 3. 2014)

„Obama, Netanyahu Discuss US-Israeli Disagreements“ *CNN*, (online). Dostupné z: <<http://edition.cnn.com/2009/POLITICS/05/18/mideast.obama.netanyahu/>> (16. 3. 2014)

Obeidallah, Dean. 2012. „White Protestants, Your Monopoly is Over“ *CNN* 10. 9. 2012, (online). Dostupné z: <<http://edition.cnn.com/2012/09/08/opinion/obeidallah-white-protestants/>> (27. 2. 2017)

„Operace Oblačný sloup - útok v Gaze otvírá bránu do pekla“ *Česká televize*, 14. 11. 2012 (video). Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/203550-operace-oblacny-sloup-utok-v-gaze-otvira-branu-do-pekla/>> (27. 2. 2014)

Otterman, Sharon. 2005. „Middle East: The Road Map to Peace“ *Council on foreign relations*, 7. 2. 2005 (online). Dostupné z: <<http://www.cfr.org/middle-east-and-north-africa/middle-east-road-map-peace/p7738#p5>> (21.10.2013)

„Palestinian Election: Results in Detail“ *BBC News*, (online). Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/4654306.stm> (23. 11. 2013)

„Pelosi Shrugs Off Bush`s Criticism, Meets Assad“ *NBC News*, (online). Dostupné z: <<http://www.nbcnews.com/id/17920536/#.Umez9PnIa3g>> (22. 10. 2013)

Petras, James. 2009. *Moc Izraele ve Spojených státech*. Žďár nad Sázavou: Hedvika Nenadálová.

Phillips, Kevin P. 2004. *American dynasty: aristocracy, fortune, and the politics of deceit in the house of Bush*. New York, N. Y.: Viking.

Pojar, Miloš. 2009. *Izrael*. Praha: Libri.

„Pokračování mírových rozhovorů: Kerry znovu navštíví Blízký východ“ *Židovský tiskový a informační servis*, (online). Dostupné z: <<http://www.ztis.cz/rubrika/izrael/clanek/pokracovani-mirovych-rozhovoru-kerry-znovu-navstiv>> (26. 3. 2014)

Pollock, David. 2014. „The Israeli-Palestinian Negotiations“ *The Washington Institute*, 29. 1. 2014 (online). Dostupné z: <<http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/the-israeli-palestinian-negotiations>> (26. 3. 2014)

Polochová, Iveta. 2012. „Svět velebí egyptského prezidenta za smír mezi Izraelem a Hamasem“ *iDnes*, 22. 11. 2012 (online). Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/konflikt-mezi-izraelem-a-palestinskym-hnutim-hamas-fx8-zahranicni.aspx?c=A121122_152300_zahranicni_ipl> (27. 2. 2014)

„Profile: Hosni Mubarak“ *BBC*, (online). Dostupné z: <<http://www.bbc.com/news/world-middle-east-12301713>> (27. 2. 2014)

Pressman, Jeremy. 2006. „Israeli Unilateralism and Israeli–Palestinian Relations, 2001–2006“ *International Studies Perspectives* 7 (4), 360–376. Dostupné z: <<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1528-3585.2006.00259.x/pdf>> (24. 11. 2013)

„Prezident Mursí už v Egyptě nevládne, armáda ho odstříhla od moci“ *Lidovky.cz*, (online). Dostupné z: <http://www.lidovky.cz/prezident-mursi-uz-v-egypte-nevladne-armada-ho-odstihla-od-moci-p8b-zpravy-svet.aspx?c=A130703_212222_ln_zahranici_sm> (17. 3. 2014)

„Q&A: Palestinian elections“ *BBC News*, (online). Dostupné z: <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/4549650.stm>> (22. 11. 2013)

„Q&A: Palestinians' upgraded UN status“ *BBC*, (online). Dostupné z: <<http://www.bbc.com/news/world-middle-east-13701636>> (22. 4. 2014)

Ravid, Barak. 2014. „Israel Offers Turkey \$20m in Compensation over Gaza Flotilla Raid“ *Haaretz*, 3. 2. 2014 (online). Dostupné z: <<http://www.haaretz.com/news/diplomacy-defense/1.572069>> (17. 3. 2014)

„Recourse and the Flotilla Raid“ *The New York Times*, (online). Dostupné z: <<http://www.nytimes.com/2013/04/26/opinion/global/relatives-of-flotilla-raid-victims-reject-israeli-compensation.html>> (16. 3. 2014)

„Results Map“ *CNN*, 17. 11. 2008 (online). Dostupné z: <<http://edition.cnn.com/ELECTION/2008/results/president/>> (27. 2. 2014)

„Road Map for Peace“ *Ynetnews*, (online). Dostupné z: <<http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-3695298,00.html>> (21. 10. 2013)

Rose, David. 2008. „The Gaza Bombshell“ *Vanity Fair*, April 2008 (online). Dostupné z: <<http://www.vanityfair.com/politics/features/2008/04/gaza200804>> (24. 11. 2013)

Rubin, Joel. 2013. „How to Support Kerry's Middle East Shuttle Diplomacy“ *The Huffington Post* 19. 4. 2013, (online). Dostupné z: <http://www.huffingtonpost.com/joel-rubin/john-kerry-middle-east-diplomacy_b_3115792.html> (22. 4. 2014)

Santora, Marc, Elissa, Gootman. 2008. „Political Storm Finds a Columbia Professor“ *The New York Times*, 30. 10. 2008 (online). Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2008/10/31/nyregion/31khalil.html?_r=0> (27. 2. 2014)

Shear, Michael D., Alicia, Parlapiano 2013. „Changes in Obama’s Foreign Policy Team“ *The New York Times*, 5. 6. 2013 (online). Dostupné z: <<http://www.nytimes.com/interactive/2013/06/05/us/politics/changes-in-obamas-foreign-policy-team.html?ref=leonepanetta>> (19. 2. 2014)

Sherwood, Harriet. 2013. „Binyamin Netanyahu Risks Further Isolation from Key Western Allies, Saying Israel Will Not Bound by Geneva Accord“ *The Guardian*, 24. 11. 2013 (online). Dostupné z: <<http://www.theguardian.com/world/2013/nov/24/israel-condemns-iran-nuclear-deal-binyamin-netanyahu>> (27. 2. 2014)

„Syria Profile“ *BBC*, (online). Dostupné z: <<http://www.bbc.com/news/world-middle-east-14703912>> (27. 2. 2014)

Šťástka, Tomáš. 2012. „Rakety z Gazy dosáhly k Tel Avivu, Izrael povolal 30 tisíc záložníků“ , *iDnes.cz*, 15. 12. 2012 (online). Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/raketa-na-tel-aviv-0m4-/zahranicni.aspx?c=A121115_175559_zahranicni_ts> (17. 3. 2014)

Švamberk, Alex. 2006. „Historie – Druhá intifáda“ *Novinky*, (online). Dostupné z: <<http://special.novinky.cz/izrael/17.html>> (23. 10. 2013)

„U N. General Assembly Votes to Recognize Palestinian State“ *CBS News*, 30. 11. 2012 (video). Dostupné z: <<http://www.cbsnews.com/news/un-general-assembly-votes-to-recognize-palestinian-state/>> (27. 2. 2014)

„US, EU Lift Economic Embargo on New Palestinian Government“ *Haaretz*, (online). Dostupné z: <<http://www.haaretz.com/news/u-s-eu-lift-economic-embargo-on-new-palestinian-government-1.223372>> (24. 11. 2013)

Vágnerová, Kateřina. „Srovnání přístupů administrativ Billa Clintona a George W. Bushe k izraelsko-palestinskému mírovému procesu“ *Informační systém Masarykovy univerzity*, 3. 5. 2010 (online). Dostupné z: <http://is.muni.cz/th/252529/fss_b/> (21. 10. 2013)

Wilson, Scott. 2006. „Sharon's Party Is Winner In Israel“ *The Washington Post*, 29. 3. 2006 (online). Dostupné z: <<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/03/28/AR2006032800022.html>> (14. 4. 2014)

Woodward, Robert Upshur. 2003. *Bushova válka*. Praha: BB art.

Wroughton, Lesley. 2013. „Israeli-Palestinian Peace Talks to Resume August 14: U S “ *Reuters* 8. 8. 2013, (online). Dostupné z: <<http://www.reuters.com/article/2013/08/08/us-palestinians-israel-usa-idUSBRE9770ZF20130808>> (22. 4. 2014)

Zbavitelová, Gita. 2011. „Egyptsko-izraelské vztahy dva měsíce po revoluci v Káhiře“ *Český rozhlas*, 20. 4. 2011 (online). Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/cro6/komentare/_zprava/gita-zbavitelova-egyptskoizraelske-vztahy-dva-mesice-po-revoluci-v-kahire--882149> (16. 3. 2014)